

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**RODNOST V LUČI PROSTEGA ČASA IN FINANČNEGA
BLAGOSTANJA**

Ljubljana, april 2025

ALJAŽ SKRT

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Aljaž Skrt, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Rodnost v luči prostega časa in finančnega blagostanja, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko izr. prof. dr. Mojco Bavdaž

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preveril verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne 13.5.2025

Podpis študenta: _____

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	RODNOST IN DRUŽINE.....	2
2.1	Trendi na področju rodnosti	3
2.1.1	Rodnost po svetu.....	3
2.1.2	Spreminjanje starostne strukture v razvitem svetu.....	4
2.1.3	Primeri visoke rodnosti	5
2.2	Trendi na področju družin	6
2.2.1	Opredelitev družine.....	6
2.2.2	Strukture družin	6
2.2.3	Trendi na področju oblikovanja družin	7
3	DEJAVNIKI RODNOSTI.....	8
3.1	Teorije vzrokov gibanja rodnosti.....	8
3.2	Sprejemanje odločitve o družini in številu otrok.....	11
3.3	Raziskave o rodnosti v Sloveniji.....	13
4	EMPIRIČNA RAZISKAVA.....	15
4.1	Raziskovalna vprašanja	15
4.2	Metode raziskovanja in opis vzorca.....	16
4.3	Raziskovalno vprašanje 1: Kakšni sta stanje rodnosti in struktura družin v Sloveniji in Evropi ter socio-ekonomske razmere v Sloveniji?	18
4.3.1	Stanje rodnosti in struktura družin v Sloveniji.....	18
4.3.2	Stanje rodnosti in struktura družin v Evropi	23
4.3.3	Socio - ekonomske razmere v Sloveniji.....	24
4.4	Raziskovalno vprašanje 2: Kateri so ključni dejavniki, ki vplivajo na odločitev za otroka?	28
4.4.1	Dejavniki vezani na zvezo.....	29
4.4.2	Osebna prepričanja intervjuvank.....	30
4.4.3	Socialna mreža	32
4.4.4	Ovire, ki jih posameznik lahko obvladuje.....	32
4.4.5	Ovire izven vpliva posameznika	33
4.4.6	Družbeni dejavniki	35
4.4.7	Vpliv državnih politik	35
4.5	Raziskovalno vprašanje 3: Kako pomen prostega časa vpliva na odločitev	

za otroka in število otrok?	36
4.5.1 Trenutna struktura porabe časa	37
4.5.2 Osebne preference za prosti čas.....	37
4.5.3 Pripravljenost na odrekanje	39
4.6 Raziskovalno vprašanje 4: Kako finančno blagostanje vpliva na odločitev	
za družino in število otrok?	40
4.6.1 Finančni dejavniki.....	40
4.6.2 Finančne ovire	41
5 DISKUSIJA.....	42
5.1 Ključni dejavniki pri odločitvi za otroka.....	42
5.2 Vpliv prostega časa pri odločitvi za otroka.....	45
5.3 Vpliv finančnega blagostanja pri odločitvi za otroka.....	45
5.4 Omejitve raziskave.....	46
6 SKLEP.....	46
LITERATURA IN VIRI	47
PRILOGE.....	54

KAZALO TABEL

Tabela 1: Podatki o intervjuvankah.....	17
Tabela 2: Teme in kode za dejavnike, ki vplivajo na odločitev za otroka, razen prostega časa in finančnih dejavnikov	29
Tabela 3: Teme in kode o pomenu prostega časa pri odločitvi za otroka in število otrok.	37
Tabela 4: Teme in kode za finančne dejavnike, ki vplivajo na odločitev za otroka	40

KAZALO SLIK

Slika 1: živorojeni, umrli in naravni prirast v Sloveniji med 2000–2023	18
Slika 2: skupni, selitveni in naravni prirast v Sloveniji med letoma 2000 in 2023.	19
Slika 3: število živorojenih otrok v Sloveniji na 1.000 prebivalcev, glede na statistično regijo (2023).	20
Slika 4: celotna stopnja rodnosti v Sloveniji na žensko, glede na statistično regijo (2023).	21
Slika 5: povprečna starost matere ob rojstvu otroka v Sloveniji med 2000–2023 (ob prvem rojstvu in skupno).	21
Slika 6: delež živorojenih otrok, rojenih zunaj zakonske zveze v Sloveniji	22
Slika 7: število živorojenih v EU med leti 1963–2023	23
Slika 8: deleži prebivalstva glede na storostne skupine v Sloveniji	25
Slika 9: indeks cen vseh nepremičnin v primerjavi s predhodnim letom v Sloveniji.....	26
Slika 10: povprečne letne bruto plače v Sloveniji glede na izobrazbo v letih 2010, 2014, 2018 in 2022.....	27
Slika 11: brezposelnost med mladimi v Sloveniji od 15 do 29 let na 1.000 prebivalcev, med leti 2008 in 2023.....	28

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Teme intervjuja	1
Priloga 2: Obveščeno soglasje k sodelovanju v raziskavi.....	2

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

BRICS – Brazil, Russia, India, China and South Africa

OECD – (angl. The Organization for Economic Cooperation and Development); Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

1 UVOD

»Rodnost kaže razmerje med živorojenimi in ženskim prebivalstvom v rodnem obdobju. Z upoštevanjem žensk v starostnem obdobju od 15 do 49 let izločimo moške, premlade in prestare ženske, ki ne morejo roditi« (Malačič, 2006, str. 78). Pri tej tematiki je pomemben tudi pojem reprodukcije ali obnavljanja prebivalstva, ki obravnava nadomeščanje generacije staršev z njihovimi otroki (Malačič, 2006).

Veliko držav se sooča s stopnjo celotne rodnosti pod ravniyo 2,1 živorojenih na žensko, kar pomeni, da otroci ne nadomestijo celotne generacije staršev, in istočasnim podaljševanjem življenjske dobe. To ima številne posledice za družbo, pomembnejša sta potencialno negativen vpliv na standard življenja in težko dosegljiva vzdržnost javnih financ. Za standard življenja je najmanj ugodna zelo nizka stopnja celotne rodnosti, ki je daleč pod ravniyo za obnavljanje prebivalstva. Nizka stopnja celotne rodnosti v večini držav zahodnega sveta zahteva spremembe državnih davčnih politik in politik na področju delovne dobe (Lee in drugi, 2014).

Ne glede na padanje rodnosti v Evropi raziskave ugotavljajo, da Evropejci še vedno visoko cenijo vrednoto družine in otrok. To do določene mere variira glede na druge vrednote, kot je materialistična dobrobit. Prav tako je bilo ugotovljeno, da mlajše generacije kot pomembno vrednoto navajajo samoizpolnitev zunaj družinskega kroga (Höhn in drugi, 2008).

Stopnja celotne rodnosti se je v zadnjih desetletjih v razvitih državah zmanjševala. Veliko držav ima trenutno stopnjo celotne rodnosti pod ravniyo nadomestitve. Raziskave kažejo, da je padec rodnosti najvišji v državah, ki so doživele največ socio-ekonomskih sprememb, med katere sodijo izboljšave v izobraževanju in zdravstveni oskrbi (Billari in drugi, 2009). Vendar pa lahko socio-ekonomski razvoj, katerega dejavniki so izboljšanje izobrazbe, zdravstvene oskrbe in dohodka, tudi obrne trend padanja rodnosti, zato sklepamo, da je povezava med socio-ekonomskimi dejavniki in rodnostjo zapletena in do določene mere neraziskana (Billari in drugi, 2009).

Na oblikovanje družine in končno število otrok, za katerega se par odloči, vpliva veliko dejavnikov, prav tako obstaja veliko število teorij, ki pojasnjujejo padec rodnosti in svoje teoretične predpostavke pojasnjujejo z raziskavami na različnih geografskih delih sveta. Po pregledu literature opazam primanjkljaj primerljivih raziskav na področju Slovenije. Iz tega izhaja vrednost magistrskega dela, ki bi pripomoglo k boljšemu razumevanju razmišljanja o družini in otrocih pri mlajšem delu prebivalstva Slovenije, ki se tipično odloča o ustvarjanju družine ali njenem povečanju. Ti vpogledi bi lahko prispevali tudi k oblikovanju družinskih politik.

Namen magistrskega dela je identificirati ključne dejavnike, ki vplivajo na odločitev za družino pri ženskah v prvem delu rodne dobe, in predvsem podrobneje raziskati, kako na to odločitev vpliva pomen prostega časa in finančne stabilnosti. V tem kontekstu me zanima tako želeno število otrok kot časovno pozicioniranje starševstva. Magistrsko delo naj bi pripomoglo k boljšemu razumevanju problematike padanja rodnosti in oblikovanju politik za lažje odločanje za družino, ki bi zaustavile padec rodnosti ali trend celo preobrnilo.

Cilji magistrskega dela so:

- Identificirati primere padanja in rasti rodnosti prebivalstva ter razumeti njihove vzroke.
- Pregledati literaturo na temo sprejemanja odločitve za ustvarjanje družine in identificirati dejavnike, ki vplivajo na to odločitev.
- Opisati trenutno stanje rodnosti in strukturo družin v Sloveniji in Evropi.
- Identificirati ključne dejavnike, ki vplivajo na odločitev za otroka in njihovo število med ženskami v prvem delu rodne dobe v Sloveniji.
- Raziskati pomen finančnega blagostanja in prostega časa pri odločitvi za družino in število otrok med ženskami v prvem delu rodne dobe v Sloveniji.
- Oblikovati priporočila, ki bodo pripomogla k naslavljanju identificirane problematike med ženskami v prvem delu rodne dobe pri sprejemanju odločitve za družino.

Da bi dosegel zastavljene cilje, v teoretičnem delu najprej povzemam glavne ugotovitve iz aktualne literature na področju rodnosti, pri čemer vključujem pregled padanja rodnosti, primere rasti rodnosti ter trende glede strukture in oblikovanja družin (poglavje 2), nato pa se osredotočim na teorije o vzrokih gibanja rodnosti, sprejemanje odločitve o družini in številu otrok ter raziskave o rodnosti v Sloveniji (poglavje 3).

Empirični del začnem s predstavitvijo raziskovalnih vprašanj in metodologije ter nadaljujem z opisom metodologije, vzorca in rezultatov (poglavje 4). Rezultati vključujejo analizo sekundarnih kvantitativnih podatkov in analizo kvalitativnih podatkov, pridobljenih s poglobljenimi intervjuji na temo odločanja žensk za družino s petnajstimi ženskami med dvajsetim in petintridesetim letom starosti. Delo zaključujem z diskusijo ugotovitev (poglavje 5) in sklepom (poglavje 6).

2 RODNOST IN DRUŽINE

Poglavje podaja glavne ugotovitve iz aktualne literature na področju rodnosti, ki vključuje splošni pregled trendov na področju rodnosti in družin. Namen tega pregleda je postaviti temelj oziroma kontekst za boljše razumevanje delov, ki sledijo, predvsem empiričnih ugotovitev.

2.1 Trendi na področju rodnosti

V okviru te točke obravnavam rodnost po svetu, spreminjanje starostne strukture v razvitem svetu in primere visoke rodnosti, ki so opazni predvsem v Afriki. Cilj te točke je bolje razumeti rodnost na globalni ravni in trende, ki jo oblikujejo.

2.1.1 Rodnost po svetu

Abdulkader in drugi (2018) v raziskavi rodnosti in populacije, ki je bila narejena za 195 držav med leti 1950 in 2017, ugotavljajo, da je med leti 1950 in 2017 globalno število prebivalstva zraslo za trikratnik prvotnega števila. Prebivalstvo je ob koncu tega obdobja tako štelo 7,6 milijard ljudi. Ne glede na stalno rast števila prebivalstva pa se stopnja rasti zmanjšuje vse od vrha, ki ga je dosegla leta 1964. Takrat je znašala 2,0 %. Leta 2017 je ta znašala 1,1 %. Pomembno je omeniti, da so med državami, ki so bile vzete v analizo, velike razlike v stopnji rodnosti. V 2017 je bilo 35 držav takih, ki so beležile padanje števila prebivalstva. Razlike v stopnjah rasti prebivalstva med državami lahko pripišemo v večji meri razlikam v splošni stopnji rodnosti, v manjši meri pa migracijskim dejavnikom.

Abdulkader in drugi (2018) tudi ugotavljajo, da so države z najvišjo stopnjo rodnosti v podsaharski Afriki, severni Afriki in na Bližnjem vzhodu. Skupno to znaša 59 držav, ki imajo stopnjo celotne rodnosti nad 3,0 živorojenih otrok na žensko. Te države imajo nižje stopnje širše dostopnih kontracepcijskih sredstev za ženske. V podsaharski Afriki se delež prebivalstva, ki je v delovnoaktivni starosti, giblje okoli 55 % celotne populacije, kar je nižje od zaželenih 65 % ali več, ki omogočajo dobro delovanje gospodarstva in države. Državne politike se tako osredotočajo na boljšo dostopnost izobraževanja za ženske in drugih metod načrtovanja družine. V isti raziskavi je 89 držav takih, ki se jim skupno število rojstev zmanjšuje vse od leta 2000. Tako gibanje napoveduje številne negativne posledice na ekonomskem in socialnem področju, ki jih države naslavljajo na različne načine. Pogoste so to državne politike, ki naj bi prispevale k pospeševanju rodnosti. Odprt odnos do priseljevanja je tudi eden izmed ukrepov, ki s pomočjo tujega prebivalstva pripomore k boljši demografski sliki. Zvišanje upokojitvene starosti prav tako postaja vse bolj razširjen ukrep za preprečevanje negativnih posledic staranja prebivalstva.

Abd-Allah in drugi (2020) v raziskavi demografskih sprememb na 204 državah v obdobju od 1950 in 2019 ugotavljajo, da so spremembe na področju prebivalstva v zadnjih nekaj desetletjih velike. Občutno sta se podaljšali tako pričakovano trajanje življenja kot tudi zdrava leta življenja. V letu 2019 je polovica držav na svetu imela stopnjo celotne rodnosti nižjo kot 2,1 otrok na žensko, kar ni zadostna stopnja za naravno obnavljanje prebivalstva. Takšne demografske spremembe ob odsotnosti migracij vodijo v obrnjeno piramido prebivalstva z velikim deležem prebivalstva med najstarejšim prebivalstvom in majhnim deležem med mlajšim prebivalstvom, ki skrbi za obnavljanje prebivalstva in s tem funkcionalno družbo. Takšna sestava prebivalstva ima številne negativne posledice tako za družbo samo kot tudi za javne finance in ekonomsko stabilnost države.

Bloom in drugi (2015) ugotavljajo, da bo v naslednji štirih desetletjih delež prebivalstva s starostjo nad 60 let znašal okoli 22 % celotnega prebivalstva ali 2 milijardi ljudi. To je velika sprememba glede na sestavo v prejšnjih šestih desetletjih, ko je delež tega prebivalstva znašal 8–10 %. Države se med seboj tudi precej razlikujejo glede na pričakovano trajanje življenja in zdrava leta življenja. V državah, kjer se oboje podaljšuje, sploh če se razkorak med njima večja, nastopi problem dolgotrajne oskrbe in s tem povezani odhodki iz javnih financ. Istočasno padanje rodnosti pomeni, da vse manjši del prebivalstva s svojim delom skrbi za vedno večje število ostarelih ljudi, katerim se trajanje življenja podaljšuje. Posebej na udaru sta s tem pokojninski sistem in sistem zdravstvene oskrbe.

Coleman (2006) trdi, da države z nizko stopnjo rodnosti doživljajo tretji demografski prehod, ki ga simbolizirajo spremembe v vzorcu oblikovanja družine, njihove strukture, odloženo starševstvo in višje stopnje izvenzakonskih rojstev. Avtor poudari, da so za te države priselitve velikega pomena za ohranjanje prebivalstva, ker povečujejo število odraslih, ki so zmožni ustvariti družino. Prav tako prinašajo višje stopnje kulturne in etnične raznolikosti.

Skirbekk in drugi (2006) trdijo, da v sodobni razviti družbi k nizki rodnosti prispeva tudi kombinacija drugih dejavnikov, kot so ekonomska negotovost, visoka stopnja izobraženosti in zaposlenosti med ženskami, spremenjene spolne vloge in strukture družin. Za pare je težko usklajevati družinsko življenje in poklicno pot.

Demografska slika sveta je kompleksna in odvisna od veliko dejavnikov. Predvsem je opaziti padanje rodnosti, pri čemer pa so velike razlike med razvitim in nerazvitim svetom.

2.1.2 Spreminjanje starostne strukture v razvitem svetu

Razviti svet se sooča s padanjem rodnosti in spreminjanjem starostne strukture prebivalstva. Rechel in drugi (2013) ugotavljajo, da so staranje prebivalstva in s tem povezane teme tudi pogosta tarča političnih razprav. Med drugim so v ospredju tudi pogovori o selitvah. Glede na to, da so ljudje, ki se selijo, v večini primerov mlajši kot populacija, ki se ne seli, ti tako pomlajujejo populacijo v državi, kamor se priselijo, in pripomorejo k staranju prebivalstva, od koder se selijo. Poleg tega v državi priselitve pripomorejo k bazenu populacije, ki je v rodni dobi in lahko sodeluje na trgu dela, ter tako pomagajo poskrbeti za starejšo populacijo, ki ni več sposobna za delo. Razmerje starostnikov, starih 65 let ali več, ki so odvisni od dela mlajše populacije, se bo po napovedih v naslednjih nekaj desetletjih skokovito povečalo. Do leta 2060 naj bi bil delež okoli 53,5 %, medtem ko je bil v letu 2008 ta delež 25,4 %. Po podatkih World Bank Group (2024) je število prebivalstva, starega 65 let in več, v letu 1990 znašalo 323 milijonov, v letu 2023 pa 850 milijonov, kar je 2,6-krat več. To lepo ponazarja zgoraj naštetе ugotovitve.

Rechel in drugi (2013) tudi navajajo, da se pri tej meritvi upošteva, da so vsi ljudje, stari 65 let ali več, ekonomsko neaktivni, vsi med 15 in 65 let pa aktivni. Temu seveda ni tako, še posebej v luči zadnjih političnih sprememb v Evropi, kjer se delovna doba podaljšuje. Po

drugi strani pa so tudi med prebivalci, starimi med 15 in 65 let, nekateri ekonomsko neaktivni npr. zaradi izobraževanja, starševstva, zdravstvenih težav ipd. Pokojninski sistemi so prav tako na udaru zaradi staranja prebivalstva. Države se te problematike lotevajo na tri načine: z dvigovanjem starostne meje za upokojitve, z zmanjševanjem višin pokojnin in s strožjim pristopom do upokojevanja pred izpolnjenim starostnim pogojem. Kot možno rešitev problematike v evropskih državah se navaja postopno zviševanje starosti pri upokojitvi, in sicer za 1,2 leti vsakih 10 let. To je v skladu z dvigovanjem pričakovanega trajanja življenja in po projekcijah vzdržna rešitev za državni pokojninski sistem. Pri tem je pomembno, da se upošteva, kako se prebivalstvo stara in kako se podaljšuje pričakovano trajanje življenja. S tem je mišljeno, ali se ljudje postarajo tako, da so še vedno zdravi in sposobni opravljati določene oblike dela v starosti, ali se postarajo in so zaradi različnih zdravstvenih preprek nesposobni opravljati delo.

2.1.3 Primeri visoke rodnosti

V tej točki se v nasprotju s prejšnjim posvečamo primerom visoke rodnosti, ki jih večinoma opazimo v manj razvitih delih sveta, predvsem Afriki. To poglavje je pomembno za razumevanje celotne slike rodnosti.

Stopnje celotne rodnosti se po svetu razlikujejo. Po podatkih Statiste (2024) so države z najvišjimi stopnjami celotne rodnosti na svetu afriške, in sicer Niger, Čad, Demokratična Republika Kongo, Somalia in Čad. Na splošno na vrhu tega seznama prevladujejo afriške države. Med desetimi državami z najvišjimi stopnjami celotne rodnosti je devet afriških držav. V Nigru je stopnja celotne rodnosti sedem otrok na žensko. V teh državah prevladujejo slabe ekonomske razmere ter pomanjkanje osnovnih dobrin za življenje in kontracepcijskih sredstev. Prav tako je v teh državah stopnja umrljivosti dojenčkov med najvišjimi. Po podatkih Worldometer (2024) k celotnemu številu prebivalstva na svetu, ki se giblje okoli osem milijard, afriška celina prispeva okoli 1,5 milijarde. Tu ljudje živijo z nizkimi dohodki, kar pomeni, da so otroci potrebni kot delovna sila v gospodinjstvu. Z delom začnejo pri zelo nizki starosti. Kombinacija naštetih dejavnikov vpliva na to, da je splošno gledano rodnost v državah z nizkimi prihodki dvakrat višja kot v tistih z visokimi.

Po podatkih World Population Review (2024) so države, ki bodo izkusile najvišji prirast v populaciji Indija, Nigerija, Pakistan, Demokratična republika Kongo in Etiopija. Sledijo prav tako države iz Afrike in Jugovzhodne Azije. Indija, ki naj bi po napovedih zabeležila do leta 2050 najvišji prirast prebivalstva, si obeta skupno populacijo okoli 1,67 milijarde ljudi. To je okoli 250 milijonov več, kot je trenutno stanje.

Chen in drugi (2022) v raziskavi, ki so jo izvedli na vzorcu BRICS držav (Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska in Južna Afrika), ugotavljajo, da visoke stopnje rodnosti vplivajo na številna področja življenja. V raziskavo so bili vzeti predvsem poraba energije, izpusti ogljikovega dioksida, ekonomski razvoj in selitve prebivalstva v mesta. Urbanizacija ali selitve ljudi v

mesta vplivajo na poslabšanje kakovosti zraka in prsti ter povišanje ravni ogljikovega dioksida. Ni pa jasne povezave med rastjo prebivalstva in ravni ogljikovega dioksida.

2.2 Trendi na področju družin

Rodnost vpliva na velikost in strukturo družin, zato si v tej točki pobliže pogledam opredelitev družin, njihovo strukturo v našem okolju in trende na tem področju.

2.2.1 Opredelitev družine

Definicije družine se razlikujejo. Barnard (2024) družino opredeljuje kot skupino oseb, ki jih združujejo bodisi zakonske, krvne ali posvojitvene vezi. Te osebe sestavljajo eno samo gospodinjstvo in sodelujejo v družbenih položajih oziroma vlogah. To so lahko vloge staršev, otrok, zakoncev, sester in bratov.

Organizacija združenih narodov (brez datuma) družine deli na jedrno družino, razširjeno družino in reorganizirano družino. Jedrne družine obsegajo socialne in biološke jedrne družine staršev in otrok, adoptivne družine in enostarševske družine. Pojem socialne družine se nanaša na proces odselitve otrok od staršev in tako prehod iz biološke v socialno družino. Razširjene družine se nanašajo na večgeneracijske družine, poligamne razširjene družine in plemenske razširjene družine. Zadnja kategorija, reorganizirane družine, se nanaša na dopolnjene ali vzpostavljene družine, življenje v skupnostih in reorganiziranih družinah istospolnih partnerjev.

V Republiki Sloveniji je bil junija 2011 sprejet družinski zakonik. Ta je bil osredotočen na zagotavljanje enakih pravic otrokom, ki prihajajo iz različnih družin. Sprememba zakonika je na referendumu padla, saj sporni del o posvojitvi otrok med istospolnima partnerjema ni dobil podpore javnosti. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR), Ur. l. RS, št. 69/04, v 2. členu navaja, da je družina »življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo«. Ustava Republike Slovenije iz leta 1991 v 53. členu navaja, da zakonska zveza temelji na enakopravnosti zakoncev. Sklene se pred pristojnim državnim organom; zakonsko zvezo in pravna razmerja v njej, v družini in v zunajzakonski skupnosti ureja zakon; država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere (Ustava Republike Slovenije, 1991)

2.2.2 Strukture družin

Kot je navedeno v prejšnji točki, se družine razlikujejo po strukturi, to je po številu članov, njihovi pripadnosti različnim generacijam, medsebojnim odnosom ipd. Ganesini (2016) ugotavlja, da se, ko govorimo o strukturi družin v Evropi, ta deli predvsem na jug in sever, vzhod in centralni del. Jug namenja zelo malo socialnim programom, ki vplivajo na pogoje

za oblikovanje družine. Prav tako je opazna finančna odvisnost posameznikov na razširjeno družino in nižje stopnje zaposlenosti za polni delovni čas med ženskami.

Ravno obraten je položaj med skandinavskimi državami. Izdatki za socialo so visoki, deleži žensk med zaposlenimi so visoki, prav tako pa je velika razlika v primerjavi z državami na jugu Evrope pri povprečni starosti, pri kateri se mladi osamosvojijo, odidejo od staršev in zaživijo življenje na svojem. Razlika med generacijami je, kar se tiče finančnega stanja, tu prav tako najvišja, saj je to posledica zgodnejše osamosvojitve. Prebivalci skandinavskih držav so finančno gledano na boljšem glede na prebivalce južnih evropskih držav. Vzorec tradicionalne družine, ki jo opredelimo kot otroci in biološki oče in mati, ki živijo skupaj (Perkins in Milstead, 2010), je najmočnejši med katoliškimi državami, kamor sodijo Irska, Španija, Italija, Grčija in ostale (Gianesini, 2016).

2.2.3 Trendi na področju oblikovanja družin

Sobotka in Toulemon (2008) ugotavljata, da so se vedenjske navade v zvezi s konceptom porok in zakonskega življenja v Evropi precej spremenile. Pri tem je posebej opaziti, da se je časovno zamaknila sklenitev zakona in na splošno zmanjšalo število poročenih parov. Povečuje se število parov, ki niso poročeni, in parov, ki ne živijo skupaj. Večja je splošna nestabilnost zvez, kar vpliva tudi na višje stopnje ločitev. Višje stopnje nestabilnih zvez imajo vpliv na nižje stopnje rodnosti. Kljub temu da so izvenzakonska partnerstva in na splošno manj stabilne zveze vse pogostejše, ni jasne povezave med temi pojavi in nižjo rodnostjo, ko primerjamo več držav med seboj. V večini evropskih držav je opaziti, da stopnja poročenih parov pada. Prav tako pada stopnja rodnosti. Kljub temu pa je opaziti, da so stopnje rodnosti v Evropi najvišje v državah, kjer je sklenitev zakonske zveze med pari najbolj zamaknjena s časovnega vidika in kjer so pogoste razveze ter izvenzakonski otroci. Tako ni mogoče najti čiste povezave med padanjem stopenj sklenitev zakonskih zvez in stopnjo posameznikov, ki ostanejo brez otrok. Najnižja stopnja rodnosti je v tistih evropskih državah, kjer so spremembe v oblikovanju partnerskih zvez omejene. To pomeni, da izvenzakonske zveze z otroki niso zaželeni. V državah, kjer so izvenzakonske zveze družbeno sprejete, so stopnje rodnosti med višjimi. Kjer je povezava med zakonskim stanom in rodnostjo šibka, je zaznati, da so stopnje rodnosti še vedno visoke. Nasprotno so stopnje rodnosti nizke med državami, kjer družina in zakonska zveza še vedno igrata pomembno vlogo v družbi. Pomembno je poudariti, da so v teh državah nizke tako stopnje zakonskih zvez kot tudi stopnje rodnosti.

Dribe in Stanfors (2010) v svoji raziskavi ugotavljata, da popularno prepričanje, da visoko izobraženi pari z visoko ekonomsko močjo prednjačijo v kategoriji parov z nizkim številom otrok ali brez njih, ne drži povsem. V raziskavo so vzeli pare na Švedskem, ki ustrezajo tem kriterijem, in ugotovili, da imajo takšni pari običajno več otrok in izkusijo večjo stabilnost v partnerskem odnosu kot pari z nižjo izobrazbo.

3 DEJAVNIKI RODNOSTI

Vzorci reprodukcije so rezultat različnih dejavnikov, zato bo v tem poglavju predstavljenih nekaj teorij oziroma interpretacij spreminjanja rodnosti ter sprejemanje odločitev o družini in številu otrok, posebej pa bodo obravnavane še raziskave o rodnosti v Sloveniji.

3.1 Teorije vzrokov gibanja rodnosti

Skirbekk in drugi (2006) ugotavljajo, da na rodnost vplivajo številni dejavniki, kot so ekonomska negotovost, visoka stopnja izobraženosti in zaposlenosti med ženskami, spremenjene spolne vloge in strukture družin. Za pare je težko usklajevati družinsko življenje in poklicno pot. Avtorji opazajo tudi, da se v raziskavah med mladimi pogosto razlikuje navedeno število otrok, ko se to razčleni na družbeno idealno, osebno idealno, želeno in pričakovano število otrok. V državah v razvoju je pogosto, da je želeno število otrok nižje kot dejansko. Državne politike imajo tam možnost vpliva na ta razkorak s programi, ki bi mladim približali metode načrtovanja družine. Ravno nasprotno je v razvitih državah, kjer je število otrok, ki jih mladi navedejo kot idealno, v povprečju višje kot dejansko število. Številne države tako spodbujajo mlade k sprejemanju odločitev za več otrok. Kljub težnjam državnih politik za povečevanje rodnosti pa je to zelo težko doseči. Mladi se, kljub temu da bi si želeli večje število otrok, za to ne odločijo.

Skirbekk in drugi (2006) omenjajo iz literature poznan pojav, da je idealno število otrok, to je število otrok, ki ga vprašani opredeli kot ciljno, manjše kot dejansko število otrok. Idealno število otrok oziroma širše gledano, idealna oblika družine, je v veliki meri pogojena in priučena skozi družino, v kateri je posameznik, ki izrazi svoje poglede, odraščal. Tako sodelujoči v raziskavah, ki so odraščali v manj številčnih družinah, navedejo nižje idealno število otrok, kot tisti, ki so odraščali v številčnejših družinah.

V isti raziskavi avtorji kot razlog za nizko stopnjo rodnosti navajajo hipotezo o relativnem dohodku in s tem povezanimi željami po oblikovanju družine in številu otrok. Če je dohodek nižji, kot bi bil potreben, da si posameznik lahko omogoči življenjski slog, ki si ga želi, je želja po oblikovanju družine manjša. Pomembno je tudi optimistično ali pesimistično razmišljanje o bodočem dohodkovnem stanju.

Podobno Dribe in Stanfors (2010) v raziskavi na Švedskem v letu 2005 ugotavljata, da se je neenakost po spolu in družbenem razredu precej zmanjšala glede na pretekla obdobja, istočasno pa se je povečala razlika med trenutnimi in preteklimi generacijami. Generacije mladih so v letu 2005 živele slabše kot njihovi predniki. Tovrstnih raziskav na drugih delih Evrope ni veliko, je pa mogoče sklepati, da so se s podobno problematiko soočali tudi prebivalci južnega dela Evrope, kjer je brezposelnost visoka.

V kolikor sledimo teoriji o vplivu ekonomskih obetov na pričakovanja in standarde pri posamezniku, lahko s temi podatki do določene mere pojasnimo padanje rodnosti glede na predhodna obdobja. Dribe in Stanfors (2010) pri teoriji o vplivu ekonomskih obetov na pričakovanja in standard posameznika poudarijo tudi pojav malih in velikih kohort delovne sile, ki lahko pomembno vplivajo na trg delovne sile in s tem na finančno stanje posameznikov, ki na tem trgu sodelujejo. Številčno velike generacije so v slabšem položaju, ker si zaradi presežka delovne sile ne morejo izpogajati boljših delovnih pogojev. S tem se finančna blaginja generacije zmanjša.

Pri maloštevilčnih generacijah ni povsem jasno, ali to vodi v večjo pogajalsko moč in boljše delovne pogoje ali pa lahko v določenih primerih pride celo do slabših delovnih pogojev. Ponudniki zaposlitve v območjih, kjer na trg vstopajo maloštevilčne generacije, namreč lahko sprejmejo odločitev, da svoje poslovanje premaknejo na območja, kjer so iskalci zaposlitve številnejši. Ta metoda analiziranja finančnega blagostanja posameznikov in posledično rodnosti je uporabna, ker se lahko s tem analizira stanje na območjih različnih držav ali regij.

Dribe in Stanfors (2010) posebej izpostavita problematiko v nemško govorečih državah, kjer je po raziskavah sodeč idealno število otrok med mladimi, ki so sodelovali v raziskavah, v povprečju pod stopnjo 2,1 otroka na žensko, kar je meja za naravno obnavljanje prebivalstva. To je pomembno, ker je družbene poglede in prepričanja zelo težko spreminjati, še posebej na kratki rok. Če se mladi ne odločijo za dva otroka ne glede na to, kako dobre pogoje imajo za oblikovanje družine, potem ni moč računati na naravno obnavljanje prebivalstva brez pomoči priselitev.

V skladu s tretjo teorijo Billari in drugi (2009) ugotavljajo, da več kot polovica celotnega prebivalstva dandanes živi na območjih, kjer je stopnja rodnosti nižja, kot bi morala biti za naravno obnavljanje prebivalstva. Trend padanja rodnosti je v dvajsetem stoletju sovpadal s skokovitim ekonomskim razvojem in razvojem družbe. Avtorji preko longitudinalne analize kažejo, da obstaja sprememba v do sedaj uveljavljeni negativni povezavi med ekonomsko-socialnim razvojem in rodnostjo.

Billari in drugi (2009) prav tako trdijo, da je znana povezava med napredkom glede na indeks človekovega razvoja (angl. Human Development Index) ter istočasnim padanjem rodnosti med populacijo. Omenjeni indeks je sestavljeni kazalec, ki vključuje zdravje, standard življenja in napredek na področju izobraževanja. Raziskava predstavi nove ugotovitve, da napredovanje na lestvici držav glede na vrednost tega indeksa po določeni točki vodi tudi v rast rodnosti. To je pomembno za razumevanje celotnega procesa razvoja. Ta lahko preko povečevanja družbene blaginje in gospodarstva istočasno pripomore k postopnemu dvigovanju rodnosti.

Domneve za predstavljeno teorijo so se izkazale za pravilne, tudi ko je bila rodnost prilagojena za »tempo efekt« zakasnjene rodnosti med populacijo v rodni dobi. Med visoko razvitimi državami, kjer je v večini primerov opazen pojav pozitivne povezave med razvitostjo in rodnostjo, je tudi nekaj izjem. Med njimi sta azijski državi, Južna Koreja in Japonska, ki sta znani po nizki rodnosti in zelo visoki tako ekonomski kot tudi družbeni razvitosti. Med izjeme sodi tudi nekaj držav »zahodne kulture«, Kanada v tej skupini izstopa.

Za razumevanje teh povezav je potrebna podrobna analiza različnih družbenih sistemov in podsistemov. Poseben pomen imajo razmere na trgu dela, fleksibilnost delovnih mest, socialna varnost, enakost med spoloma tako na področju zaposlitve kot tudi ekonomske varnosti. Na državnem področju imajo velik vpliv družinske politike, zakonsko določene pravice za starše, stanovanjske politike in varnost pri delodajalcu.

Billari in drugi (2009) ugotavljajo, da je opazna pozitivna povezava med razvitostjo in rodnostjo v državah, kjer so bile uspešno uveljavljene inovativne politike na področju dela ženske niso prikrajšane za poklicni razvoj zaradi odločitve za materinstvo. V večini držav se zgodi, da ženskam zastane uspešnost na poklicnem področju, ker zaradi materinstva prekinejo delo. Evropske države, ki so socialno orientirane, so na tem področju naredile velik preskok, kar je opazno tudi pri lažji odločitvi med mladimi za družino. To pojasni tudi odsotnost povezave med visoko gospodarsko in socialno razvitostjo in visoko rodnostjo v azijskih državah, kjer takšne politike niso tako uveljavljene in kjer je odnos do dela in prostega časa, ki je potreben za oblikovanje družine, precej bolj v prid delu.

Iz tega sledi, da je za dvigovanje rodnosti pomemben razvoj na različnih področjih: tako na ekonomskem kot tudi na področju blagostanja posameznika glede stabilnosti zaposlitve in odnosa do prostega časa. Pri tem imajo velik vpliv državne politike, ki narekujejo zakonsko določene smernice. Pri tem prednjačijo skandinavske države in nekatere nemško govoreče evropske države. Pri slednjih je rodnost, kljub za posameznika ugodnim državnim politikam nizka. Razvoj v tej smeri ima na splošno pozitiven vpliv tako na gospodarski razvoj kot tudi na rodnost.

Bryant (2007) v svojem članku trdi, da predpostavke o tem, kako socio-ekonomski razvoj vpliva na padec rodnosti, zamajajo primeri držav, ki niso doživele znatnega razvoja, rodnost pa se jim je vseeno znižala. Primera takšne države sta Vietnam in Bangladeš, kjer je bil padec opazen, razvoj pa neprimerljiv z razvojem razvitih zahodnih držav. Na primeru takšnih držav je mogoče opaziti, da je na padec rodnosti vplivalo vse večje vlaganje staršev v svoje otroke, in sicer časa in finančnih sredstev. Ti primeri so v veliki manjšini, kar pomeni, da je povezava med visoko razvitostjo in nizko rodnostjo močna, vendar z nekaj odstopanji, ki jih je potrebno še raziskati za boljše razumevanje pojava.

Bloom in drugi (2010) trdijo, da bo večina držav staranje prebivalstva opazila šele čez desetletje ali več. Države se morajo na to pripraviti, ker je gospodarstvo v veliki meri odvisno od starostne sestave prebivalstva. Razmerje med tem, koliko posameznik porabi za vsakdanje življenje, zdravstveno oskrbo in ostalo, in koliko proizvede preko dela, ki ga opravlja, je pomemben kriterij, ki ga je potrebno upoštevati, ko govorimo o staranju prebivalstva. To razmerje med porabljenimi in proizvedenimi sredstvi je največje pri mladih in starostnikih, saj v večini primerov ne opravljajo dela ter tako prispevajo zgolj k porabi.

Tako bodo države z nizko stopnjo rodnosti imele težave z oskrbo starejših, katerih število se bo povečevalo. V kolikor bo stopnja rodnosti padala tudi v nadaljnje, se lahko te težave bistveno povečajo, saj bo glede na padec števila rojstev na trgu dela vedno manj za delo primernih posameznikov, istočasno pa bo pozno starost dočakalo vedno več ljudi.

Vzroke za ta trend je mogoče najti tudi v teoriji o mobilnosti po socialni in ekonomski lestvici. Van Bavel in drugi (2011) trdijo, da ima prav ta teorija velik vpliv. Mobilnost na socialni lestvici se nanaša na napredovanje ali nazadovanje posameznika glede na njegov socialni položaj. Ekonomska mobilnost pa opisuje isti proces glede na ekonomsko moč posameznika. Ekonomska mobilnost dviguje verjetnost za drugega otroka, dvig na socialni lestvici pa znižuje verjetnost za drugega otroka (Billingsley in Matysiak, 2018). Manjše število otrok v družini je lahko uporabna strategija za preprečitev zdrsa po družbeni lestvici zaradi zmanjšanih sredstev pri večjem številu otrok v družini, nima pa uporabne vrednosti pri mobilnosti navzgor. Do te ugotovitve so prišli v raziskavah na vzorcu družin iz Antwerpna v 19. stoletju. Čeprav gre za popolnoma drugo časovno obdobje, je teza o zmanjšanih sredstvih še vedno aktualna, ko govorimo o razlogih za odločanje za družino in število otrok.

Claxton in Perry-Jenkins (2008) ugotavljata, da prehod v starševstvo prav tako pomembno vpliva na prostočasno dejavnost in kakovost zveze med pari. Ti pogosto omenijo upad obojega po rojstvu otroka. Upad prostočasnih dejavnosti je pogosto posledica večje odgovornosti, ki jo pari nosijo, in finančnega pritiska, povezanega s skrbjo za otroka. Sprememba v kakovosti odnosa med partnerjema je ponavadi posledica spremembe dinamike v odnosu. Tu se pogosto omeni težava pri ohranjanju odnosa in pomanjkanje virov, kot sta čas in denar. Vsi omenjeni dejavniki pomembno vplivajo na proces odločanja za družino, ki ga obravnava naslednja točka.

3.2 Sprejemanje odločitve o družini in številu otrok

Ko govorimo o sprejemanju odločitve za otroka in družino, je potrebno upoštevati kontekst številnih družbenih sistemov. Ule in Kuhar (2015) opisujeta življenjski potek kot proces posameznika, kako potuje skozi cikel življenja od rojstva do smrti. Ta proces raziskujemo v kontekstu izobraževanja, družine, delovnega okolja, zasebnosti, potrošnje in političnih sfer. Ti dogodki se analizirajo glede na časovno zaporedje. Življenjski poteki so v primerjavi s

preteklimi obdobji vedno bolj individualizirani in manj ujeti v kalup družbeno pogojenih vzorcev, lahko pa pričakujemo, da nanje vplivajo vrednote posameznika oziroma družbe.

Margolis in Myrskylä (2013) sta raziskovala vrednote skozi življenje posameznika in s tem povezano zadovoljstvo ter primerjala pomen zdravja, prihodka in družine. Ugotavljata, da ima največji pomen za posameznika zdravje, sledi mu prihodek in na zadnjem mestu je med temi tremi vrednotami po raziskavi sodeč družina. Število otrok skoraj nima vpliva na zadovoljstvo glede na ugotovitve te raziskave.

Glavin in drugi (2020) ugotavljajo, da pri sprejemanju odločitve za oblikovanje družine in prvega otroka igra veliko vlogo trenutna zaposlitev ženske. Vse več je podatkov, ki potrjujejo hipotezo o odloženem prvem rojstvu, ki razlaga, da se ženske odločijo za poznejše materinstvo kot del skrbno planiranega procesa, ki oblikuje življenjske odločitve. Tako se ženske, ki so zaposlene pri delodajalcu, ki jim ne nudi varnosti zaposlitve, pogosteje odločajo za odloženo materinstvo. V raziskavi pridejo do sklepa, da najpogosteje materinstvo odložijo ženske, ki ugotavljajo, da lahko izgubijo službo. Medtem so tiste ženske, ki so prepričane, da bodo izgubile službo, manj pripravljene odložiti materinstvo. Avtorji špekulirajo, da je to mogoče zaradi nejasnosti prve skupine žensk in s tem možnosti, da vseeno obdržijo službo, če se dovolj potrudijo in posvetijo dovolj časa službi namesto materinstvu.

Rotkirch in drugi (2012) so v raziskavi, ki je bila osredotočena na željo mladih po otroku, posebej moških, ugotovili, da se želja po otroku kot osebno občutenje precej razlikuje med spoloma in da na to vplivajo številni dejavniki. Ugotavljajo, da imajo ženske večjo željo po otroku. Med anketiranci, ki pravijo, da želje po otroku ne čutijo, je več moških kot žensk. Nasprotno ženske pogosteje povedo, da pogosto čutijo željo po otroku. Želja po otroku je pri moških povezana z zakonskim statusom, torej poročeni moški se v večji meri izrečejo, da si želijo otroka. Prav tako je bolj pogosto, da to željo občutijo šele, ko sta s partnerko v procesu poskusa zanositve. Avtorji zaključijo, da je tako želja na strani ženske bolj vplivna, ko pride do odločitve za otroka. Pomembna ugotovitev je tudi, da želja po otroku pri moških ni v veliki meri povezana z ekonomskim statusom, pomembno pa vpliva na vedenje, saj prispeva k vztrajnosti pri poskusu zanositve in pri pripravljanju moškega na očetovstvo.

Ghosh (2017) ugotavlja, da je prosti čas ena izmed komponent, ki jih novejša raziskava navajajo kot pomemben dejavnik pri odločanju za družino in število otrok. Ta dejavnik naj bi bil posebej pomemben med moško populacijo, kar posledično vpliva tudi na odločanje žensk. Gre za hedonistične težnje družbe po preživljanju prostega časa, zaradi česar posamezniki omejujejo število otrok in s tem povezane obveznosti.

Ní Bhrolcháin in Beaujouan (2012) trdita, da je padanje rodnosti predvsem posledica večjega vpisa žensk v izobraževalne procese. To je znana teza, ki pa jo avtorja podpirata preko kvalitativnih podatkov in raziskav. Višje stopnje vpisovanja žensk na fakultete in druge izobraževalne ustanove vplivajo na stopnje rodnosti na dva načina. Prvi se kaže preko

preložene odločitve za zanositev zaradi izobraževanja in s tem povezanim oportunitetnim stroškom otroka, ki ga ženske v tej fazi v večini primerov niso pripravljene sprejeti. Drugi se kaže preko višjega deleža izobraženih žensk, ki se zavestno odločijo, da družino premaknejo na kasnejše obdobje, ko bodo s pridobljeno izobrazbo uživale višji položaj v družbi. To pomeni, da poskrbijo, da unovčijo pridobljeno znanje.

3.3 Raziskave o rodnosti v Sloveniji

Po splošnem pregledu teorij rodnosti in procesa sprejemanja odločitve za družino sledi pregled izbranih raziskav rodnosti v Sloveniji. Kuhar (2007) trdi, da mladi v sodobnem času ne dojemajo več oblikovanja družine kot nekaj samoumevnega, ampak kot osebno odločitev, ki jo presodijo glede na osebne preference in v manjši meri glede na vpliv okolice. Prav tako ne predstavlja več tako pomembnega ali najpomembnejšega dogodka, ko govorimo o prehodu iz mladosti v odraslo dobo. V preteklosti je bila družina dojeta kot obvezen del odraslosti in družbena norma.

Kuhar (2007) izpostavlja tudi, da se generacije postsocialističnih držav srečujejo z različnimi preprekami, ki so značilne zanje, ne pa za njihove starše. Z neoliberalnim trgom in načinom življenja se je povečala odgovornost posameznika za lastno življenje. To prinaša poleg številnih možnosti tudi stres, ki je povezan z negotovostjo. Ta lahko izhaja iz stanovanjske problematike, nestabilne zaposlitve, osebne zveze, finančnega ali družbenega položaja.

Kolenc (2008) ugotavlja, da si v raziskavo vključeni mladi v Sloveniji v veliki večini želijo otrok. V raziskavi med študenti Zdravstvene fakultete Univerze v Ljubljani se je tako opredelilo 82 % anketirancev. Zavedanje med mladimi sodelujočimi v raziskavi o resnosti starševske vloge je prav tako visoko. Večina si želi najprej zaključiti izobraževalni proces, si poiskati redno službo, se odseliti od obstoječe družine in nato s partnerjem začeti lastno družino. To kaže na življenjski potek, ki si ga mladi želijo, ko razmišljajo o oblikovanju družine. Vidno je, da je v ospredju iskanje poklicne in finančne varnosti, ki služita kot predpogoj za prevzemanje starševske vloge.

Ule in Kuhar (2015) prav tako ugotavljata, da so se z modernizacijo družbe spremenili tudi kriteriji za starše in skrb za otroka. To povzroča stres in skrb, kako bodo poskrbeli za otroka in ali bo to dovolj glede na naraščajoče standarde. Ti so se predvsem dvignili na področju finančnega podpiranja otroka.

Kolenc (2008) v svoji raziskavi najpomembnejših dejavnikov med mladimi, ko se ti odločajo za starševstvo, ugotavlja, da je za 40 % sodelujočih osebna zrelost najpomembnejša lastnost. Sledi ji materialna samostojnost s 24,2 % in zagotovljen položaj na službenem mestu s 16,5 %. Med pomembne pogoje so sodelujoči navedli tudi partnersko zvezo. Ta naj bi bila stabilna in usmerjena v prihodnost.

Šircelj (2006) ugotavlja, da lahko gibanje rodnosti tako v Sloveniji kot tudi v Evropi na splošno v drugi polovici 20. stoletja opišemo kot splošno zniževanje rodnosti. V Sloveniji se je hitro zniževanje rodnosti začelo z letom 1980. V obdobju od 1970–1972 do 2000–2002 se je rodnost zniževala v vseh upravnih enotah. V prvih desetih letih, ki so zajeta v to analizo, se je rodnost le v sedmih upravnih enotah nekoliko dvignila, v naslednjem desetletju se je zniževala v vseh upravnih enotah, v zadnjem desetletju pa se je rodnost dvigala le v eni upravni enoti. Upravne enote se med seboj torej razlikujejo v dinamiki rodnosti, na splošno pa jim je bilo v obdobju od 1970–1972 do 2000–2002 skupno, da je rodnost padala.

Širceljeva (2012) navaja, da je temu botrovalo več dejavnikov. V sodobni družbi za varnost na stara leta ni potrebno imeti več velikega števila otrok, niti se mladim ni potrebno odločati med poklicnim življenjem in starševstvom. Pomembno je tudi upoštevati privlačnost prostega časa, ki ga potrošniška družba s pridom izkorišča, družina pa zahteva veliko angažiranosti obeh staršev in posledično manj časa zase.

Cukut (2007) v svoji raziskavi ugotavlja, da oba partnerja kot predpogoje za odločitev za družino navajata podobne kriterije. Ti so izbira ustreznega partnerja, možnost usklajevanja družinskega in službenega življenja, rešeno stanovanjsko vprašanje, zadosten dohodek in podporni sistem. Partnerja skozi komunikacijo določita pravi čas, da si ustvarita družino. To je v nasprotju s prevladujočim mnenjem v družbi, ki odločitev za družino pripisuje predvsem ženski. Posledično se je za padanje rodnosti ustvarila slika, da je za to krivo odlašanje na strani žensk, ki so čas raje posvetile karieri in drugim aktivnostim. Prav tako je bilo opaziti, da partnerja dolžnosti, vezane na vzgajanje otroka, določita preko dogovora in ne glede na tradicionalno sprejete vloge, ki večino skrbi za otroka preložijo na žensko. Res pa je, da so se ženske pogosteje kot moški odločile posvetiti več pozornosti družini na račun karierni poti.

Rajgelj (2007) ugotavlja, da intervjuvanke v njeni raziskavi redno poudarjajo pomen družinskih politik, ki jih država nudi državljanom. Istočasno pa izpostavijo, da predvsem matere v praksi naletijo na negativen odnos do materinstva, zlasti pri svojih nadrejenih na delovnem mestu. Izrazijo dvom v delovanje regulatornih organov, ki so zadolženi za spremljanje delovanja politik v praksi. Tu so intervjuvanke izpostavile potrebo za boljše rešitve na državni ravni, ko govorimo o možnostih usklajevanja družinskega in službenega življenja, ki bi morale biti dosegljive vsem mladim staršem.

V analizi demografije držav bivše Jugoslavije, Josipovič (2024) ugotavlja, da je izmed vseh držav Slovenija edina, ki še nekako vzdržuje skupni prirast prebivalstva. To sicer ni na račun stopnje rodnosti domačega prebivalstva, ki bi bila zadostna za obnavljanje, temveč na račun priseljevanja. Avtor pri tem izpostavlja predvsem priseljevanje državljanov bivše Jugoslavije. Poudariti velja, da na to Slovenija v prihodnje najverjetneje ne bo mogla računati, saj države, ki prispevajo k deležu priseljenega prebivalstva, doživljajo strmo upadanje rodnosti in s tem tudi prebivalstva, ki bi se lahko selilo.

Kljub številnim kvantitativnim virom in raziskavam ter nekaj starejšimi kvalitativnimi raziskavami na področju rodnosti in dejavnikov, ki vplivajo na rodnost na področju Slovenije, opažam primanjkljaj raziskav, ki bi se osredotočile na to, kako ženske sprejemajo in tehtajo odločitve za družino in proti njej oziroma izbirajo pravi čas za tvorjenje družine.

4 EMPIRIČNA RAZISKAVA

4.1 Raziskovalna vprašanja

Po pregledu literature ugotavljam, da obstaja primanjkljaj na področju razumevanja odločitev, ki jih ženske sprejemajo pri tvorjenju družine. Predvsem v zadnjih letih ni opaziti kvalitativnih raziskav na področju Slovenije, ki bi se poglobljale v proces odločanja in argumentiranja za družino ali proti njej. Predvsem vidik vrednote prostega časa kot zaviralca za odločitve za družino je precej neraziskan. Izhajajoč iz tega sem v nalogi pozornost namenil štirim raziskovalnim vprašanjem.

- Kakšna sta stanje rodnosti in struktura družin v Sloveniji in Evropi ter socio-ekonomske razmere v Sloveniji? (RV1)
Odgovor bo zagotovil razumevanje širšega konteksta, v katerem se bo odvijala raziskava. Pri iskanju odgovora na to vprašanje se posvetim zbiranju podatkov iz javno dostopnih statističnih virov. Zanima me predvsem, kakšni so trendi na področju rodnosti, napovedi za prihodnost in kakšne so razlike med posameznimi evropskimi državami na tem področju.
- Kateri so ključni dejavniki, ki vplivajo na odločitev za otroka? (RV2)
Tu me zanima, kaj ženske dojemajo kot pomembno, ko razpravljajo o procesu odločanja za družino, za razširitev družine ali pa za preložitve v poznejše obdobje v življenju. Zanima me, kako se ti dejavniki razlikujejo glede na starost intervjuvank in trenutno družinsko stanje.
- Kako pomen prostega časa vpliva na odločitev za otroka in število otrok? (RV3)
Vrednota prostega časa igra pomembno vlogo med mlajšimi generacijami. Zanima me, kako razmišljajo ženske, ko na eni strani tehtajo med odločitvijo za družino in željo po svobodnem življenjskem slogu na drugi.
- Kako finančno blagostanje vpliva na odločitev za družino in število otrok? (RV4)
Osebnostne finance so še en dejavnik, za katerega predvidevam, da pomembno vpliva na proces odločanja za družino. Tu sklepam, da se ga omenja predvsem kot oviro pri odločitvi v primeru, da partnerja nimata urejene finančne stabilnosti.

4.2 Metode raziskovanja in opis vzorca

Raziskovalni del je sestavljen iz dveh delov, kvantitativnega in kvalitativnega, zato lahko govorim o uporabi kombiniranih metod raziskovanja. V prvem delu, ko iščem odgovor na prvo raziskovalno vprašanje (RV1), sem uporabil kvantitativne sekundarne podatke, pridobljene iz relevantnih podatkovnih virov, kot so Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS), Eurostat, Statista, Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. The Organization for Economic Cooperation and Development, v nadaljevanju OECD) in podobni.

V drugem delu, ko iščem odgovor na preostala raziskovalna vprašanja (RV2, RV3 in RV4), zberem kvalitativne primarne podatke, natančneje uporabim polstrukturirane poglobljene intervjuje. Ta metoda poudarja pomen raziskovanja globljih pomenov v povedanem (Rahman, 2016). Osredotoča se na podrobne pomene, čustva in izkušnje sodelujočih v raziskavi. Na podlagi tega pa poizkuša pojasniti dejanja in celovitejše razumevanje posameznika. Za to metodo sem se odločil, ker me zanimajo vzroki, dejavniki in prepreke, ki posameznike vodijo ali pa odvrčajo od načrtovanja družine ali pa njeno povečanje. Pri tem sem želel zbrati odgovore intervjuvank v različnih življenjskih obdobjih, tako kar se tiče starosti, kot tudi tega, ali so že v vlogi starša, to načrtujejo ali nič od tega. Vseeno sem se omejil starost intervjuvank na obdobje med dvajsetim in petintridesetim letom, torej na prvi del rodne dobe brez najstniškega obdobja, saj pričakujem, da bodo ženske v tem obdobju izoblikovale stališče do odločitve za družino in število otrok, tudi če otrok še ne bodo imele. S polstrukturiranimi vprašanji sem želel odpreti možnost različnim, tudi nepredvidenim tematikam, obenem pa dobiti odgovore, vezane na raziskovalna vprašanja, ki sem si jih postavil. Zanimajo me namreč nianse v pogovoru in potek intervjuja, ko intervjuvanke same narekujejo tempo in se poglobijo v podrobnosti svojega razmišljanja. Teme, ki sem jih naslovil v intervjujih so naslednje:

- Ozadje intervjuvanke
- Socio-ekonomski pogoji v Sloveniji
- Vrednote in prosti čas
- Pogledi na starševstvo

Vprašanja, s katerimi sem naslovil te teme, in podvprašanja, ki sem jih imel pripravljena, če intervjuvanke ne bodo naslovile vseh vidikov mojih raziskovalnih vprašanj, se nahajajo v prilogi 1.

Kriterij za izbiro žensk za intervju je bila starost med dvajsetim in petintridesetim letom ter partnerska zveza, zakonska ali izvenzakonska. V vzorec izbral petnajst intervjuvank v starostnem razponu od dvaindvajset do petintrideset let. S tem številom intervjuvank sem želel oblikovati vzorec, ki je dovolj velik, da lahko dosežem saturacijo in tako izluščim uporabne podatke, ki mi pomagajo odgovoriti na raziskovalna vprašanja. Izmed vseh intervjuvank so štiri, ki že imajo otroke. Razlikujejo se tudi po izobrazbi in statistični regiji

bivanja, če bi to lahko vplivajo na njihovo kulturno in socialno okolje, s tem pa posredno tudi na odločitve o družini in številu otrok.

Vzorec intervjuvank z njihovimi splošnimi značilnostmi, ki vključujejo starost, izobrazbo, statistično regijo bivanja in število otrok, je predstavljen v tabeli 1. Imena vseh intervjuvank so skrita, kar jim je bilo pred sodelovanjem obrazloženo. Prav tako so vse podpisale soglasje za sodelovanje v raziskavi. Citati določenih intervjuvank so bili izbrani in predstavljeni v rezultatih.

Tabela 1: Podatki o intervjuvankah

Intervjuvanka	Starost	Izobrazba	Statistična regija	Število otrok
1	22	5	goriška	0
2	22	5	osrednjeslovenska	0
3	23	6.2	pomurska	0
4	25	6.2	osrednjeslovenska	0
5	26	6.2	osrednjeslovenska	0
6	26	5	goriška	0
7	27	6.2	osrednjeslovenska	0
8	27	6.2	osrednjeslovenska	0
9	27	6.2	osrednjeslovenska	0
10	27	6.2	savinjska	0
11	29	6.2	goriška	0
12	32	5	goriška	1
13	33	5	goriška	2
14	34	7	goriška	2
15	35	7	goriška	2

Opomba:

5. - gimnazijsko, srednje poklicno-tehniško izobraževanje, srednje tehniško oz. drugo strokovno izobraževanje

6.2 - specializacija po višješolskem programu, visokošolski strokovni programi

7. - specializacija po visokošolskem strokovnem programu, univerzitetni program

Vir: lastno delo.

Intervjuje sem izvedel med 17. 2. 2024 in 14. 7. 2024, trajali pa so od 8 minut do 19 minut. Osem intervjujev sem izvedel v živo, preostalih sedem pa preko Zooma. Vse intervjuje sem posnel in pripravil transkript. Transkript sem analiziral v programu QDA Miner. Uporabil sem tematsko analizo, tako da sem ob prebiranju razvil posamezne kode, ki sem jih potem združil v teme.

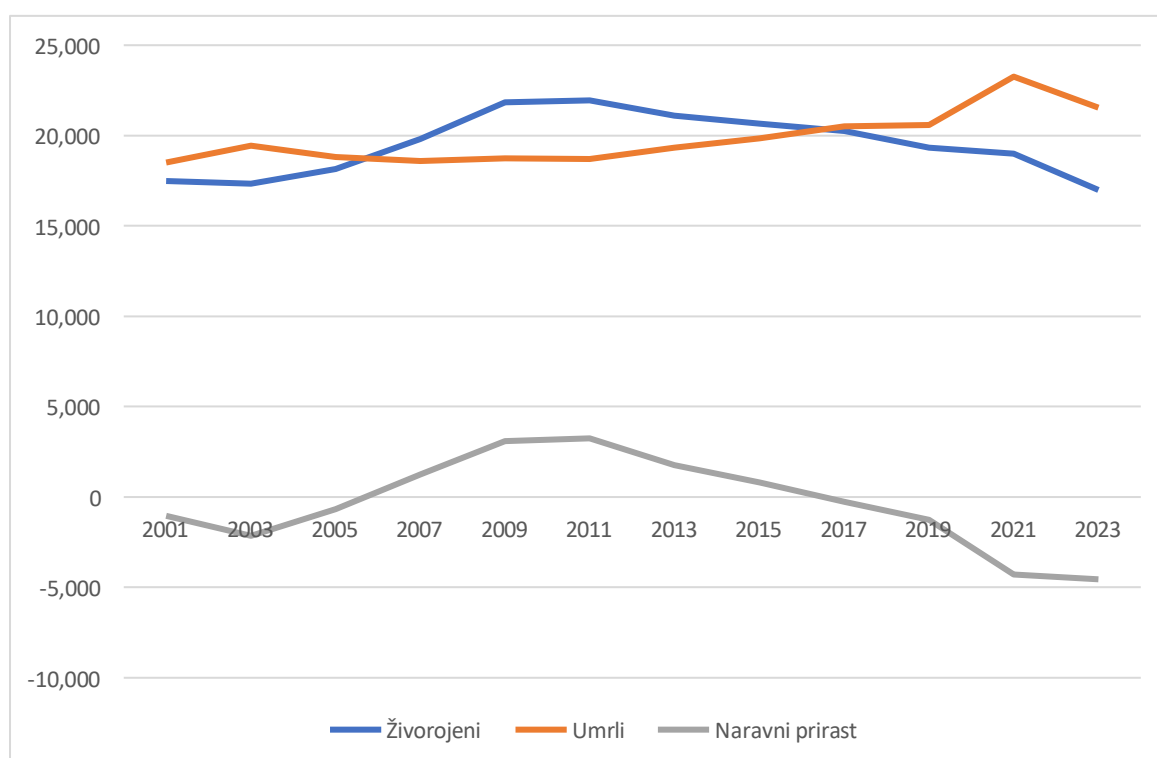
4.3 Raziskovalno vprašanje 1: Kakšni sta stanje rodnosti in struktura družin v Sloveniji in Evropi ter socio-ekonomske razmere v Sloveniji?

4.3.1 Stanje rodnosti in struktura družin v Sloveniji

Ta del je namenjen pregledu statistike rodnosti v Sloveniji. Sestavljen je iz pregleda rodnosti po regijah, starostne strukture mater in narodne sestave mater v Sloveniji. Poudarek je tudi na spreminjanju določenih kazalnikov, kot so število živorojenih otrok in povprečne starosti matere ob rojstvu otroka skozi čas.

Slika 1 prikazuje gibanje živorojenih otrok, umrlih in naravni prirast med leti 2000 in 2023. V letu 2020 je bilo živorojenih 18.810, umrlih pa 18.588. Razvidno je, da se je število živorojenih od leta 2003 povečevalo vse do leta 2010. Od takrat naprej to število pada. Zadnji podatki so za leto 2023, ko je bilo 16.989 živorojenih in 21.540 umrlih. V primerjavi z letom 2000 je torej opazen trend zmanjševanja števila živorojenih in povečevanja števila umrlih. Podobno je z naravnim prirastom, kjer v zadnjem obdobju od leta 2017 naprej beležimo negativen naravni prirast, tako kot pred letom 2005. Naravni prirast se nanaša na razliko med živorojenimi in umrlimi v določenem letu.

Slika 1: živorojeni, umrli in naravni prirast v Sloveniji med 2000–2023

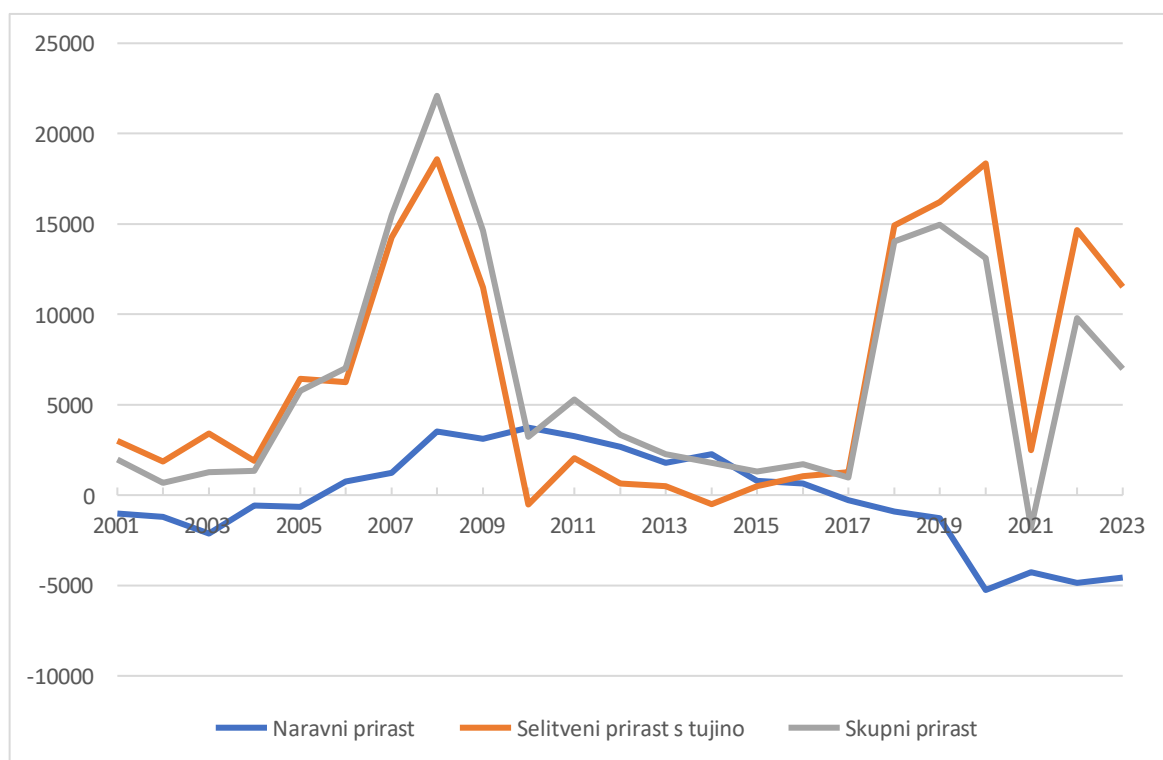
Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma b).

Po podatkih SURS (2021) je bilo na začetku leta 2021 v Sloveniji 587.448 družin: 412.534 (70 %) je bilo družin z otroki, 174.914 (30 %) pa družin brez otrok. Najpogostejši tip družine

v 2021 je bil poročen par z otroki – takih družin je bilo 202.458 in so predstavljale skoraj 35 % vseh družin v Sloveniji in 49 % družin z otroki. Število takih družin se že več kot tri desetletja zmanjšuje. V 412.534 družinah z otroki je živel 645.116 otrok. Med temi družinami jih je bilo 55 % z enim otrokom, 36 % z dvema. Družin s 5 ali z več otroki je bilo 1.543 ali 0,37 %, družin z 10 ali več otroki pa le 16.

Slika 2 prikazuje, kako se je v Sloveniji od leta 2001 do 2023 spreminjal selitveni, naravni in skupni prirast prebivalcev. Glede na negativni naravni prirast je za obnavljanje prebivalstva Slovenije zelo pomembno priseljevanje tujih državljanov. Selitveni prirast s tujino je bil med letoma 2001 in 2023, z izjemo let 2010 in 2014, vedno pozitiven. Posebej izstopata obdobji med 2006 in 2008, ko je skupni prirast, na račun selitev iz tujine v Slovenijo, narasel na 22.093 ljudi, ter obdobje med letoma 2016 in 2019, ko je skupni prirast narasel na 14.953 ljudi. Najnižji skupni prirast smo v Sloveniji v obdobju med 2000 in 2023 beležili leta 2002, ko je znašal 665 ljudi.

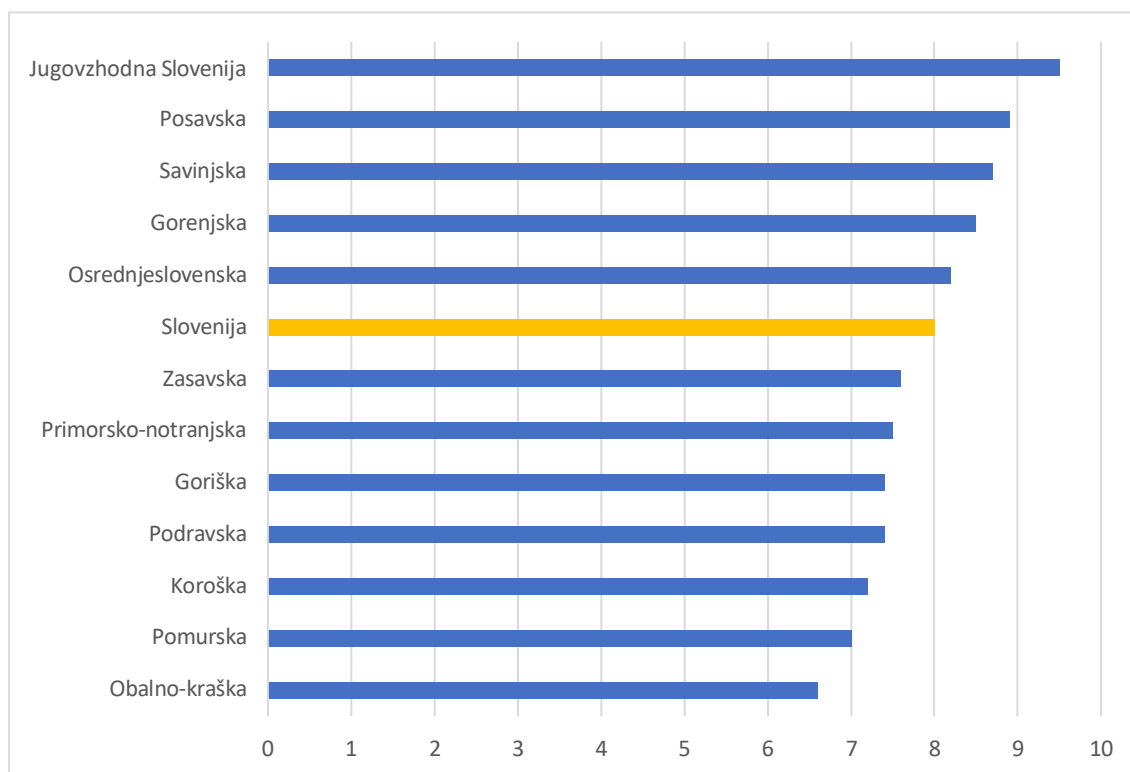
Slika 2: skupni, selitveni in naravni prirast v Sloveniji med letoma 2000 in 2023

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma i).

Slika 3 prikazuje, kako se število živorojenih otrok na 1.000 prebivalcev razlikuje glede na statistično regijo v Sloveniji v letu 2023. Največ otrok na 1.000 prebivalcev se je rodilo v regiji Jugovzhodne Slovenije (9,5), najmanj pa v Obalno-kraški regiji (6,6). Sedem statističnih regij je po številu živorojenih otrok na 1.000 prebivalcev pod slovenskim povprečjem (8,0), pet pa jih je nad to vrednostjo.

Slika 3: število živorojenih otrok v Sloveniji na 1.000 prebivalcev, glede na statistično regijo (2023)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma b).

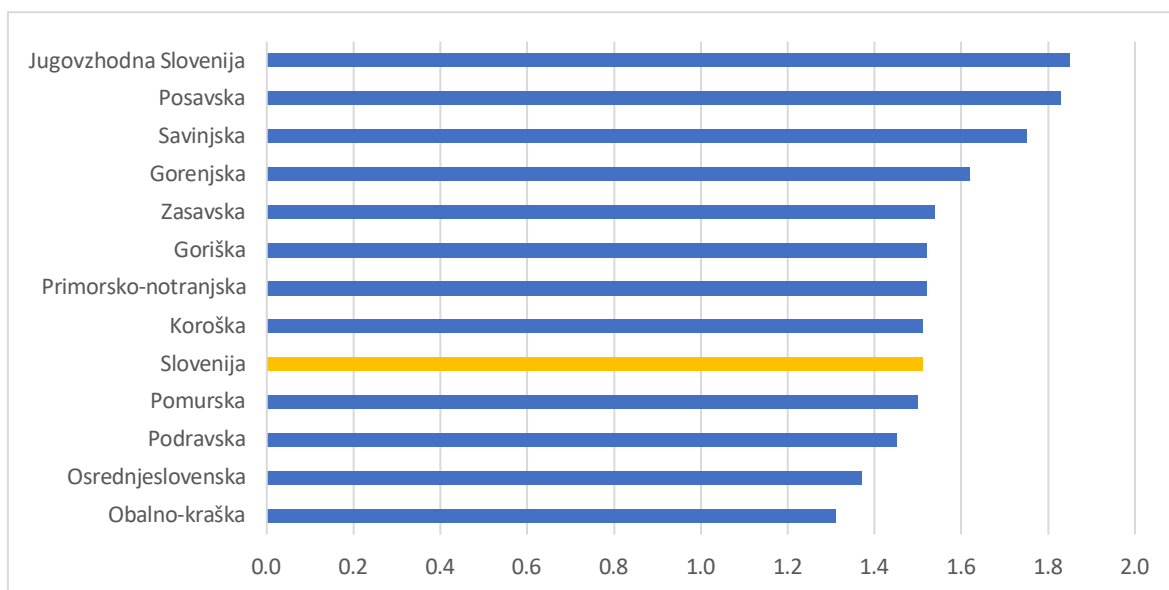
Po podatkih SURS (2024 b) je bil v letu 2023 delež živorojenih otrok zunaj zakonske zveze najvišji v Koroški statistični regiji (67,5 %), najmanjši pa v Primorsko-notranjski statistični regiji (45 %). Pri tej regiji je opaziti, da glede na ostale nekoliko odstopa z nižjim deležem živorojenih otrok.

Za Slovenijo znaša delež živorojenih otrok zunaj zakonske zveze 56,5 %. Večje odstopanje od ostalih regij pri visokem deležu je poleg Koroške regije opaziti tudi pri Pomurski (67 %) regiji.

V letu 2023 je stopnja celotne rodnosti v regiji Jugovzhodne Slovenije znašala 1,85 živorojenih otrok na žensko, medtem ko je v Obalno-kraški statistični regiji ta številka znašala 1,31 živorojenih otrok na žensko. Podatek za Slovenijo je v tem letu znašal 1,51 živorojenih otrok na žensko.

Statistični regiji Jugovzhodne Slovenije po stopnji celotne rodnosti sledita Posavska (1,83) in Savinjska (1,75) statistična regija. Te tri statistične regije proporcionalno nekoliko odstopajo od ostalih, kar je razvidno na Sliki 4.

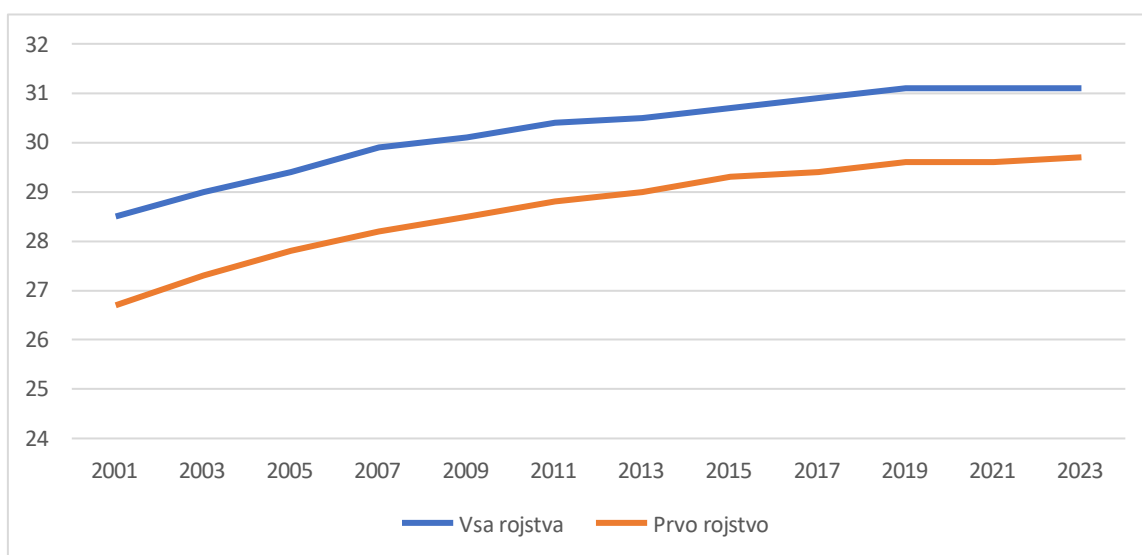
Slika 4: celotna stopnja rodnosti v Sloveniji na žensko, glede na statistično regijo (2023)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma h).

Po podatkih SURS (2024 b), prikazanih v Sliki 5, je bila v letu 2023 povprečna starost matere ob rojstvu vseh otrok 31,1 let, ob rojstvu prvega otroka pa 29,7 let. V letu 2020 je povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka znašala 26,5 let, ob vseh rojstvih pa 28,5 let. Od leta 2001 je bil opazen trend naraščanja povprečne starosti mater, tako ob rojstvu prvega otroka kot tudi ob vseh rojstvih, ki pa se po letu 2019 do leta 2023 ni spremenil. Vseh živorojenih otrok v letu 2023 je bilo 16.989. Od tega se jih je več kot polovica, to je 58 %, rodila neporočenim materam.

Slika 5: povprečna starost matere ob rojstvu otroka v Sloveniji med 2000–2023 (ob prvem rojstvu in skupno)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma e).

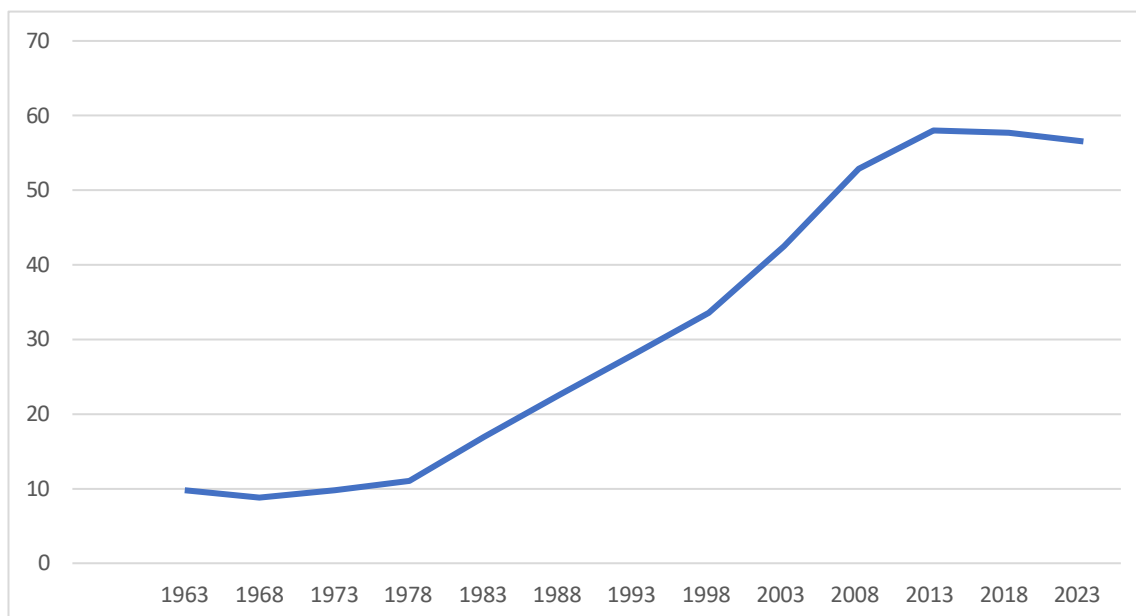
Pregled stanja glede na regije pokaže sledeče ugotovitve. Znotraj Slovenije imamo na zahodu in vzhodu nekoliko različno situacijo, saj je najvišja povprečna starost matere ob rojstvu otroka v zahodnem delu in Ljubljani z okolico, najnižja pa na Koroškem, v Prekmurju, na Štajerskem in v jugovzhodni Sloveniji.

Povprečna starost ženske ob rojstvu otroka je tako v začetku 21. stoletju v zahodni Sloveniji in Ljubljani z okolico znašala že približno 29 let, na vzhodu je bila ta starost približno 27 let (Šircelj, 2006). 58 % otrok se je rodilo neporočenim materam. Pri tem velja omeniti, da je bila povprečna starost poročenih mater ob porodu za pol leta višja kot povprečna starost neporočenih mater.

Povprečna starost ženske ob rojstvu otroka je pomembno povezana z rodnostjo na splošno. Med leti 1970–72 je bila povprečna starost ženske ob rojstvu med 25 in 26 let ne glede na regijo. Povprečna starost je bila takrat nižja v regijah z večjimi mesti in tam, kjer je bilo več priseljencev iz republik tedanje Jugoslavije (Šircelj, 2006).

Slika 6 prikazuje, kako se je delež živorojenih otrok, rojenih neporočenim parom, od leta 1963 do 2023 spreminjal. Opaziti je predvsem, da se je delež najbolj povečal med letoma 2003 in 2008, ko se je povečal za 10,4 odstotne točke in sicer s 42,4 % na 52,9 %. Na splošno se je delež živorojenih otrok, rojenih zunaj zakonske zveze povečeval od leta 1968 (9,8 %) do leta 2013 (58 %), ko je začel padati. Upadal je vse do leta 2023, ki je zadnje leto, za katero imamo podatke.

Slika 6: delež živorojenih otrok, rojenih zunaj zakonske zveze v Sloveniji

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma d).

Pomemben delež v strukturi mater v Sloveniji predstavljajo tuje državljanke. V letu 2021 so rodile 13 % ali 2.500 otrok. V tem deležu prednjačijo državljanke Bosne in Hercegovine, ki

predstavljajo 46 % vseh tujk, ki so rodile leta 2021. Sledijo državljanke Kosova z 19 %. Povprečna starost tujih državljanek ob rojstvu otroka 29,4 let je skoraj za dve leti nižja od povprečne starosti domačih mater (31,3 let).

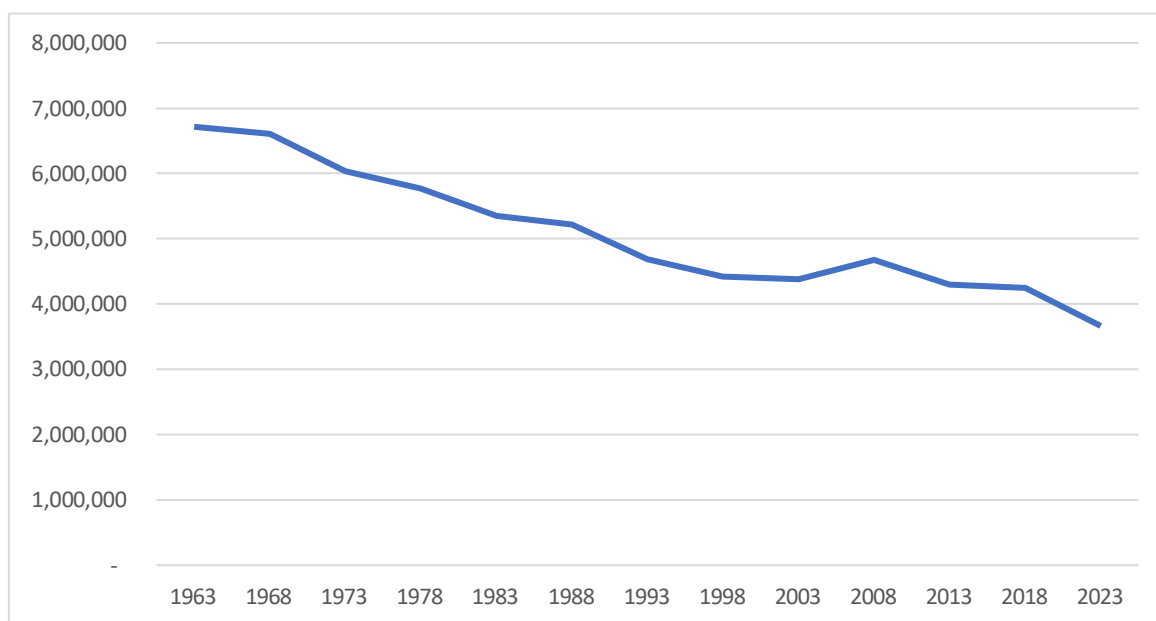
4.3.2 Stanje rodnosti in struktura družin v Evropi

Po pregledu v Sloveniji lahko ugotovimo, da rodnost pada, povečuje pa se povprečna starost matere, tako ob rojstvu prvega otroka kot tudi na splošno. V nadaljevanju se besedilo nanaša na stanje rodnosti in strukturo družin po Evropi. Oboje se namreč med posameznimi državami pomembno razlikuje.

Po podatkih Eurostata (brez datuma b) je stopnja celotne rodnosti v državah EU v prejšnjem stoletju postopoma padala, pri čemer je bil trend upadanja posebej izrazit od sredine šestdesetih let naprej. V tem obdobju so številne države beležile znaten upad rodnosti, kar je bilo posledica različnih dejavnikov. Ob prehodu v 21. stoletje je bila opazna sprememba trenda, saj je stopnja rodnosti v naslednjem desetletju začela rahlo naraščati. Leta 2010 je znašala 1,57 otroka na žensko. Kljub temu se je v naslednjem desetletju ponovno pojavil trend upadanja, saj je leta 2020 stopnja rodnosti znašala 1,50 otroka na žensko.

To prikazuje tudi slika 7, ki zajema podatke za obdobje od leta 1963 do 2023, pri čemer jasno ponazarja omenjene trende ter prikazuje nihanja v stopnji rodnosti skozi različna obdobja. V letu 2023 je bilo v EU živorojenih 3.665.142 otrok, kar je 3.050.102 manj kot leta 1963, ko je bilo živorojenih 6.715.244 otrok (Eurostat, brez datuma c).

Slika 7: število živorojenih v EU med leti 1963–2023

Vir: Eurostat (brez datuma c).

Po podatkih Eurostata (brez datuma a) je bilo v letu 2019 v 27 državah članicah Evropske unije (v nadaljevanju EU) 29 % gospodinjestev takšnih, ki so vključevala otroke. Izmed teh je bilo 20 % parov z otroki, 4 % je bilo samskih odraslih z otroki. Ostalih 5 % predstavlja druge oblike gospodinjestev z otroki.

V primerjavi z letom 2009 je delež gospodinjestev z otroki padel za približno 3 odstotne točke, iz 32 % leta 2009 na omenjenih 29 % v letu 2019. Med državami članicami EU je delež gospodinjestev z otroki najvišji na Irskem, kjer znaša 39 %. Poleg omenjene države je zgolj na Poljskem, Romuniji, Slovaški, Portugalski in Cipru delež gospodinjestev z otroki večji od tretjine vseh gospodinjestev. V sedemindvajsetih evropskih državah je delež gospodinjestev, ki jih sestavljajo en odrasli posameznik z otroki, 4 %.

Prav tako v EU narašča delež otrok rojenih v zunajzakonskih zvezah. V tej kategoriji je Slovenija med državami z najvišjimi stopnjami izvenzakonskih rojstev z 58 %. Višje stopnje imata le Francija s 60 % in Bolgarija z 59 %. Najvišja starostnopecifična stopnja rodnosti med ženskami v starosti med 15 in 30 let je v Romuniji in Bolgariji, najnižja pa v Španiji, Italiji in Luksemburgu.

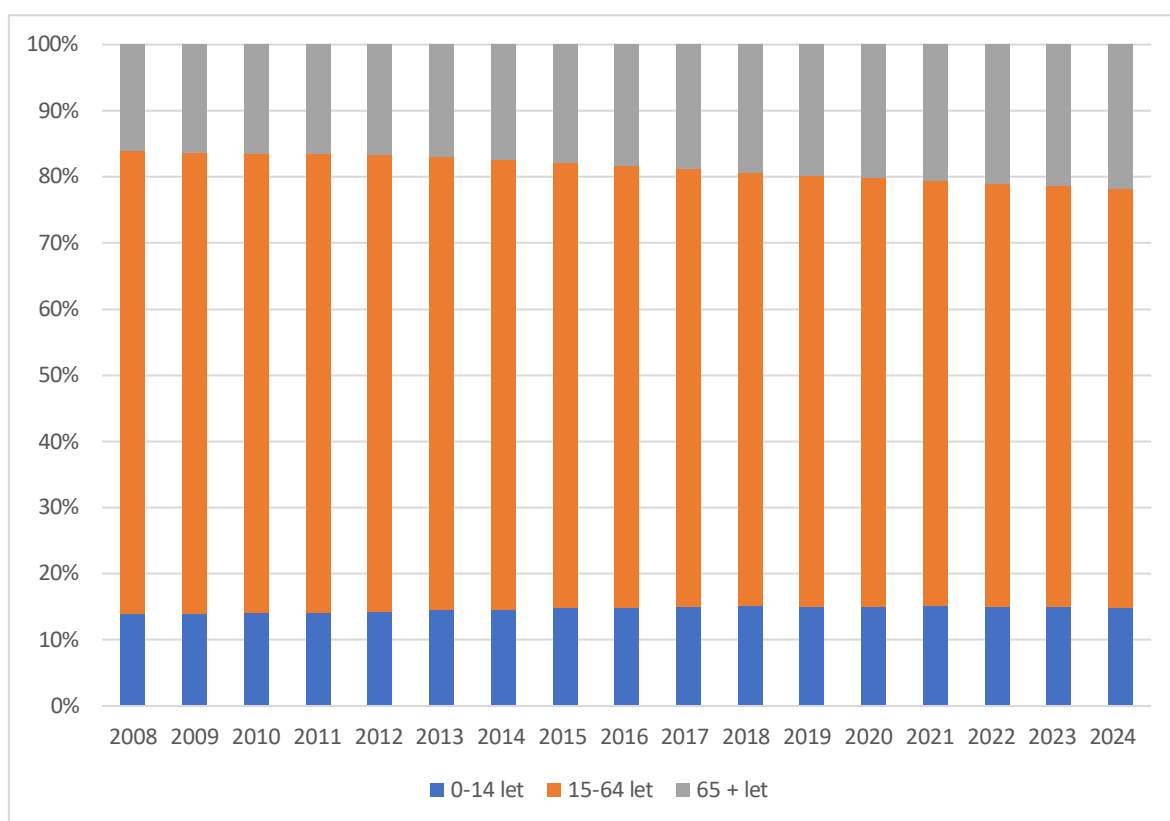
4.3.3 Socio - ekonomske razmere v Sloveniji

Poglejmo še nekaj podatkov, ki osvetljujejo razmere v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami. Podatki iz Statiste (2025) kažejo, da je Slovenija na lestvici najsrečnejših držav, ki jo pripravlja World Happiness Report, uvrščena na 22. mesto izmed 30 držav, ki so zajete v analizo. Ta lestvica države razvršča glede na BDP, radodarnost, pričakovano trajanje življenja, socialne temelje države, svobodo posameznika in korupcijo v državi. Med kazalce blaginje spada tudi Human Development Index (World Population Review, 2025), ki države rangira glede na štiri kategorije: na zdravo in srečno življenjsko dobo, izobrazbo in glede na standard življenja. Na tej lestvici Slovenija v letu 2023 zaseda visoko 22. mesto izmed 191 držav.

SURS (2022) tudi ugotavlja, da se je število mladih (prebivalci med 15. in 29. letom starosti) zmanjšalo za 15 % glede na leto 2012. Istočasno se je število prebivalcev, starih 65 in več let, povečalo za 29 %. Med mladimi je 10 % takih, ki so glede na dohodek pod pragom revščine.

Slika 8 prikazuje, kako se spreminja struktura prebivalstva glede na tri starostne skupine: 0–14, 15–64 in 65+. Znotraj omenjenih treh skupin se je predvsem povečeval delež ljudi, starih 65 let in več. Delež prebivalcev, starih med 0 in 14 let, se ni bistveno spreminjal, delež prebivalcev, starih med 15 in 64 leti, pa se je zniževal.

Slika 8: deleži prebivalstva glede na starostne skupine v Sloveniji

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma g).

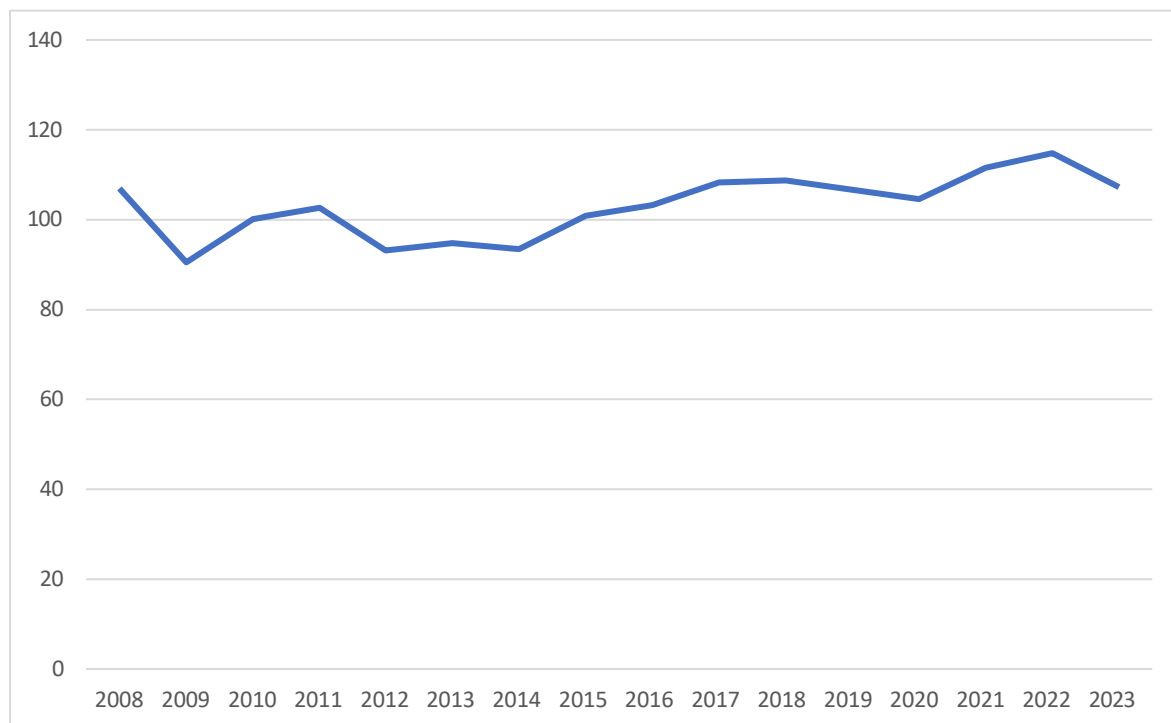
Po podatkih SURS (2024 c) je v letu 2023 prag tveganja revščine v Sloveniji znašal 903 evrov na mesec. Pod tem pragom je živelo 12,7 % prebivalcev. Revščino znižujejo socialni transferji, brez katerih bi bila stopnja tveganja revščine 21,2 %. Na splošno se stopnja tveganja revščine v zadnjih letih znižuje. Stopnja tveganja socialne izključenosti je nekoliko višja. Ta je v letu 2021 znašala 13,2 %, se pa tudi ta znižuje. Med člani družbe, ki so najbolj izpostavljeni tveganju za revščino, so tudi študentje in najemniki stanovanj. Med slednjimi je kar 26,7 % takih, ki so pod pragom tveganja revščine.

V letu 2021 so se mladi od svojih staršev odselili, ko so v povprečju dosegli starost 29,6 let. Moški se glede na ženske odselijo nekoliko pozneje. Na odločitev za preselitev na svoje močno vpliva tudi trg nepremičnin. Stanovanja, v katerih bivajo mladi, so večinoma v lasti staršev, takšnih je 85 %. 10 % je takšnih, ki bivajo v najemnih stanovanjih, od tega je 5 % takih, ki v najemnem stanovanju bivajo skupaj s starši. Samo 4 % mladih, ki bivajo v stanovanju, je takih, ki so lastniki ali pa solastniki tega stanovanja (SURS, 2022).

Cene nepremičnin so se v tretjem četrtletju 2024 glede na povprečje 2015 povečale za 101,1 % (SURS, 2024 a). Ti podatki govorijo o tem, da cene nepremičnin v Sloveniji strmo rastejo. Slika 9 prikazuje indeks cen vseh nepremičnin glede na predhodno leto. Razvidno je, da cene vseh nepremičnin od leta 2016 vztrajno rastejo, ko jih primerjamo s predhodnim

letom. Ko primerjamo povprečno ceno nepremičnin v letu 2015 s povprečno ceno v letu 2023, ugotovimo, da so se te povišale za 86,2 %.

Slika 9: indeks cen vseh nepremičnin v primerjavi s predhodnim letom v Sloveniji

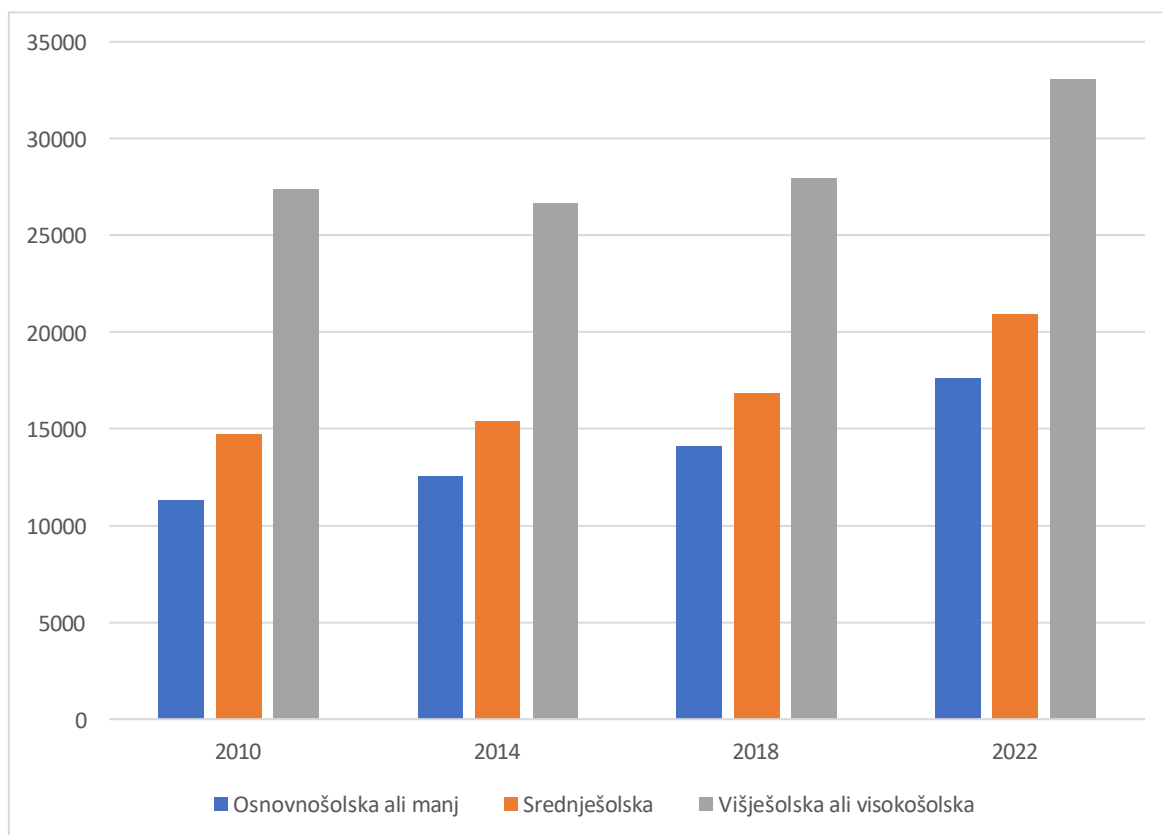

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma a).

S tem so mladim, ki so na začetku poklicne poti, v veliki meri nedosegljive. Povprečna plača je v Sloveniji (SURS, 2025) v novembru 2024 znašala 2.519 evra bruto ali 1.611 evra neto, kar predstavlja 58 % povečanje bruto plače v primerjavi z decembrom 2015, ko je povprečna plača znašala 1.595 evra bruto ali 1.036 evra neto. Opazen je razkorak v naraščanju cen nepremičnin glede na rast bruto plač. Iz tega je jasno razvidno, da lastna nepremičnina postaja vse bolj nedostopna splošni populaciji, kar se nanaša tudi na materialno blagostanje mladih, ki je eden od vidikov odločitve za družino.

Po podatkih SURS-a (brez datuma f) je bilo v letu 2023 med mladimi (15-29 let) 30.837 delovno aktivnih, ki so se prvič zaposlili na območju Slovenije. Pri dohodkih mladih igra veliko vlogo izobrazba. Tako je bil poprečni bruto dohodek zaposlenega 29-letnika v letu 2018 17.400 evrov. Tisti s srednješolsko izobrazbo imajo v povprečju za 10 % višje dohodke od tistih z osnovnošolsko. Tisti s terciarno izobrazbo pa imajo v povprečju 28 % višje dohodke glede na vrstnike s srednješolsko izobrazbo. O tem priča tudi slika 10, ki prikazuje povprečno letno bruto plačo glede na stopnjo izobrazbe v letih 2010, 2014, 2018 in 2022.

Slika 10: Povprečne letne bruto plače v Sloveniji, glede na izobrazbo v letih 2010, 2014, 2018 in 2022

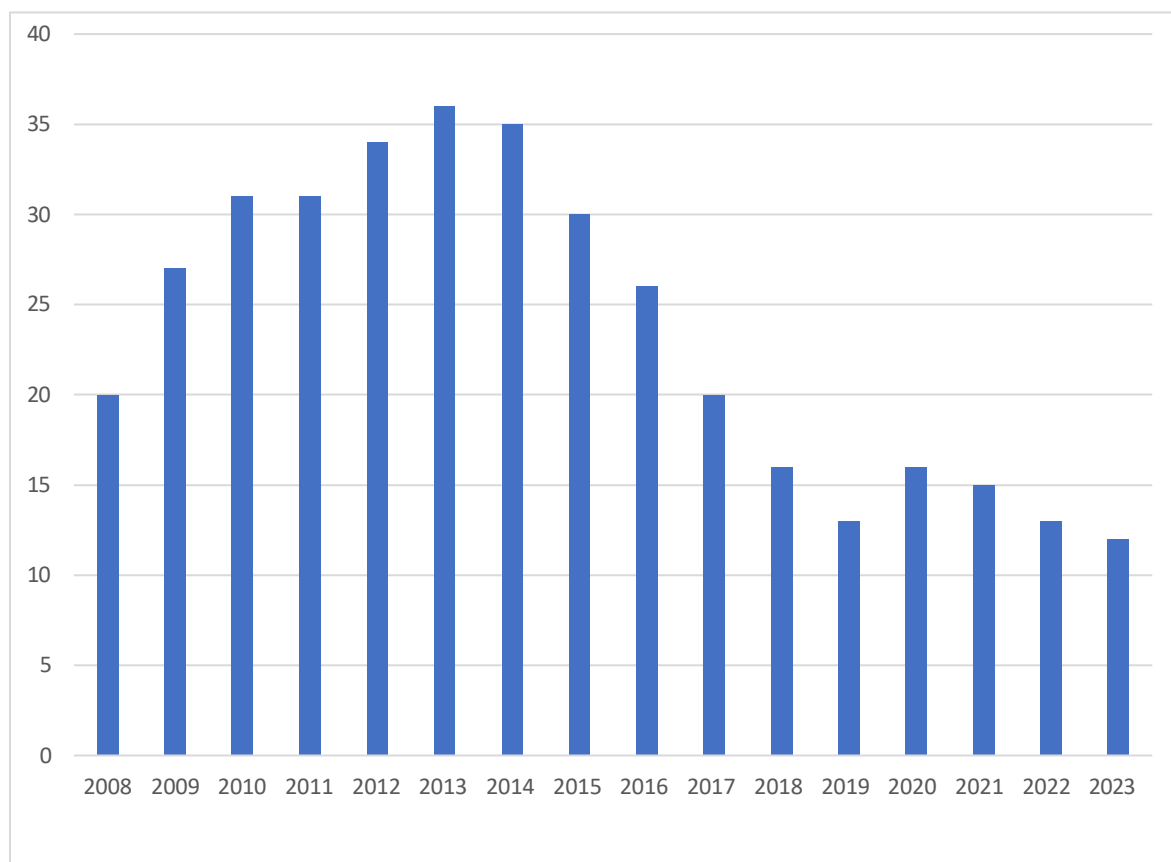
Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma f).

Slika 11 kaže, da se je brezposelnost med mladimi med petnajstim in devetindvajsetim letom med leti 2008 in 2023 od leta 2013 naprej večinoma zniževala. Najvišja je bila v letu 2013, ko je bilo na 1.000 prebivalcev 36 brezposelnih oseb med 15. in 29. letom starosti. Najnižja pa v letu 2023, z 12 brezposelnimi med 15. in 29. letom starosti na 1.000 prebivalcev.

V letu 2013, ko je bila brezposelnost med mladimi med leti 2008 in 2023 na vrhuncu, je bilo na 1000 prebivalcev trikrat več brezposelnih kot na najnižji točki leta 2023.

V kategorijo brezposelnih oseb v tem primeru štejemo osebe, stare od 15 do 29 let, ki v referenčnem tednu niso delale, ampak aktivno iščejo delo in so ga, v primeru, da bi ga našli, takoj pripravljene sprejeti. Med brezposelne spadajo tudi osebe, ki so delo že našle, ampak z opravljanjem dela še niso pričele.

Slika 11: brezposelnost med mladimi v Sloveniji od 15 do 29 let na 1.000 prebivalcev, med leti 2008 in 2023

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (brez datuma j).

4.4 Raziskovalno vprašanje 2: Kateri so ključni dejavniki, ki vplivajo na odločitev za otroka?

Na raziskovalno vprašanje o ključnih dejavnikih, ki vplivajo na odločitev za otroka, sem odgovoril s pomočjo tematske analize intervjujev. Tabela 2 prikazuje posamezne kode, ki sem jih identificiral v besedilu, ter teme, v katere sem te kode vsebinsko združil.

Skupno sem identificiral dvanajst tem, vendar sem tri o prostem času podrobneje analiziral v okviru tretjega raziskovalnega vprašanja (glej točko 4.5), dve finančni temi pa v okviru četrtega raziskovalnega vprašanja (glej točko 4.6). V nadaljevanju predstavljam vsako temo posebej.

Tabela 2: Teme in kode za dejavnike, ki vplivajo na odločitev za otroka, razen prostega časa in finančnih dejavnikov

TEMA	Kode
DEJAVNIKI VEZANI NA ZVEZO	Čas trajanja zveze, poglobljen partnerski odnos, najprej poroka, partner si želi družine
OSEBNA PREPRIČANJA INTERVJUVANK	Starostna meja za družino, globoka osebna želja, osebna pripravljenost, stabilno življenje, želja po svobodnem življenju, najprej kariera, nepripravljenost na odgovornost za otroka, odgovornost za otroka, izkušnje iz svoje družine.
SOCIALNA MREŽA	Podporni sistem, pravo okolje za vzgojo otroka
OVIRE, KI JIH POSAMEZNIK LAHKO OBVLADUJE	Zmožnost obvladovanja napora, delo vzame veliko časa, razmerje med otroki in kariero, logistične težave z več otroki, zaključen študij
OVIRE IZVEN VPLIVA POSAMEZNIKA	Biološka sposobnost, gospodarsko stanje v državi
DRUŽBENI DEJAVNIKI	Družbene norme.
VPLIV DRŽAVNIH POLITIK	Vpliv državnih pomoči na odločitev za otroka, državna ureditev za družine (v pozitivnem kontekstu)

Vir: lastno delo.

4.4.1 Dejavniki vezani na zvezo

Intervjuvanke so omenjale, da je pomemben dejavnik pri odločitvi za družino zveza, ki traja že dlje časa in je zaznamovana s poglobljenim partnerskim odnosom. Poroko dojemajo kot pomemben korak. Prav tako omenjajo kot pomemben korak to, da si oba partnerja želita ustvariti družino.

»Po mojem mnenju, ko se partnerja dovolj dobro spoznata in ko sama začutita, da je čas za še enega družinskega člana. In ko se predvsem dobro spoznata in sta, pač, kljub napakam odločena, da bosta ostala skupaj. To pomeni, da gresta v dobrem in slabem skupaj naprej« (intervjuvanka 12).

»Zdaj zveza mora biti kolikor toliko trdna in morata oba partnerja biti prepričana en v drugega, da si to tudi želita« (intervjuvanka 6).

»Ahh, pravzaprav, to, da pač sta človeka, ki se lotita. Drug za drugega. Ker to lahko »make-a ali break-a« vse. Se pravi, če ni nekih osnov, se pravi, da se partnerja spoštujeta, da se onadva razumeta, da bosta delovala kot ekipa. Pač to se mi zdi najbolj pomembno« (intervjuvanka 10).

Kakovost in dolžina razmerja sta pomembna dejavnika, ki vplivata na načrtovanje družine. Velika večina intervjuvank poudari, da je najpomembnejše, ko govorimo o sprejemanju

odločitve za družino ali pa razširitev družine, osebna pripravljenost. To se navezuje na poznavanje samega sebe in posledično sprejemanje pravih odločitev, ki so v skladu s trenutnim stanjem v življenju. Iz tega sledi tudi podrobno poznavanje partnerja, s katerim se odločajo o družini. Intervjuvanke poudarijo globok odnos in poznavanje eden drugega, ki služi kot podlaga za premagovanje bodočih izzivov. Kadar sta partnerja v razmerju, ki temelji na medsebojnem zaupanju in ljubezni, to ustvarja trdno osnovo za dolgoročne načrte za družino. Stabilna in dolgotrajna razmerja omogočajo boljše sodelovanje pri skupnih ciljih in spodbujajo k razmišljanju o širjenju družine. Ko se partnerja čutita varna v svojem odnosu, postane načrtovanje družine spontan korak naprej.

Tu velja omeniti, da določeni trdnost zveze želijo potrditi s poroko. Ni pa to pogost pogoj, kar je zanimivo, ker predstavlja odmik od tradicionalnih vzorcev. Razmišljanje o otrocih se pogosto začne pojavljati, ko sta oba partnerja prepričana v trdnost zveze, ki bo sposobna obvladovati vse izzive, ki jih starševstvo prinaša. Tako ugotavljam, da sta kakovost razmerja in obojestranska želja ključen dejavnik pri odločitvi za starševstvo. Skozi odgovore je opaziti, da so intervjuvanke povsem seznanjene s partnerjevimi pogledi na starševstvo. To je opaziti tudi pri parih, ki so v zvezi krajši čas ali pa so mlajši in zaradi tega še ne povsem aktivno razmišljajo o družini. Opaziti je, da se o tej temi dosti pogovarjajo in razglabljajo o stališčih. To potrjuje zgornje ugotovitve o nujnosti poznavanja eden drugega pred sprejemanjem teh odločitev. Prav tako ugotavljam, da se intervjuvanke, ki se sicer opredelijo, da si želijo otrok, nekoliko bolj previdne pri odgovarjanju o načrtih za družino, ko je njihova zveza v začetnih fazah. Poudarijo, da ta ne traja dovolj dolgo, da bi lahko sprejele te odločitve. Čas trajanja zveze ima torej velik pomen.

4.4.2 Osebna prepričanja intervjuvank

Starostna meja pri intervjuvankah vpliva na odločitev za družino, predvsem pa pripisujejo pomen globoki osebni želji in pripravljenosti, ki temelji na stabilnem življenju. Kljub temu pri mnogih obstaja želja po svobodnejšem življenju, kjer ima mogoče prednost kariera. Prisotna je nepripravljenost prevzeti odgovornost za otroka, čeprav hkrati obstaja zavedanje o tej odgovornosti, ki jo posameznice črpajo iz lastnih izkušenj iz svoje družine.

»Načeloma ja, ampak še kar nekaj časa ne, pa tudi, če ne bom zares prav spoznala pri sebi, da si pa to res res absolutno želim, tudi obstaja opcija, da ne. Ampak načeloma pa ja« (intervjuvanka 4).

»Pri meni osebno, najbolj bo vplivalo to, da bom jaz globoko v sebi bila stoprocentno prepričana, da bom temu otroku dala vse moje življenje, dokler ne bo odrasel in da bo to moja prioriteta avtomatsko. Da ne bom šla na pijačo s prijateljicami ne, pač bom bila z otrokom to je po mojem, po moje, najbolj pomembno« (intervjuvanka 7).

»Mislim, da je starševstvo zelo pomembno. Zelo je pomembno, kako vzgajaš svojega otroka, ker ... Ta otrok bo enkrat odrastu in to bo naša družba. Tako da mislim, da se nekateri starši,

mogoče premalo zavedajo, koliko je to pomembno. Tako, da upam, da se bo mogoče kakšna stvar glede starševstva začela malo spreminjat ... na boljše! Ne?» (intervjuvanka 11).

»Jaz mislim, če človek začuti to poslanstvo, oziroma željo da starševstva« (intervjuvanka 5)

»Ja, zelo bi rada postala mamica nekega dne in imela svojega otroka, vsaj enega. Mislim, da sem bila s strani staršev lepo vzgojena, zato bi se zgledovala po njih« (intervjuvanka 3).

»Hmm. Ja kot, mislim ... Kakor jaz gledam na starševstvo, je, da imam rada neko stabilno družino, ki omogoča otroku se razvit, brez nekih omejitev. Jaz kakor osebno, mojemu otroku bi rada omogočila, da, če bi rad bil nogometaš, da gre v tisto smer. Da finančno ... da mi ne bo finančno kaj to preprečevalo. Pomembno mi je, da otrok zaupa staršem. Da ni, da se jih ne boji. Da mu lahko zagotoviš neko varno okolje, kjer ti lahko pove, če naredi karkoli narobe. Da ni nekih tabujev« (intervjuvanka 6),

»Pa to, da imaš dejansko res že prav željo in, ne vem. Se obema zdi to neka taka ful velika prelomnica, življenjska, ko dobiš otroke. Po mojem zato sva tudi malo počakala, da sva bila res prepričana ne? Tako odgovorno« (intervjuvanka 14).

»Mislim ... zelo je pomembno, ne, kako starš se odloči, da bo vzgajal svojega otroka. Mislim jaz sem mogoče tle malo kritična do tega, ker se mi zdi, da vidim dosti otrok... ko odrastejo v družinah, ki mogoče starš malo ... Ne vem, kakor da ljudje majo otroke in v bistvu jih pol nočejo vzgajati. Oziroma, da se ljudje odločijo imeti otroke samo zato, da jih imajo, ne pa zato, ker bi si res želeli vzgajati dobrega človeka, ki bi delal dobro za ljudi in za svet. Se mi zdi, da vedno več vidim, tako mladih, ki niso imeli nekih usmeritev v življenju tako, da se mi zdi zelo pomembno, da če se odločiš imeti otroka, da se zavedaš kaj to potegne za sabo« (intervjuvanka 7).

»To tudi zadnje čase opažam, da je mogoče to moje subjektivno mnenje ampak mislim, da se kdo odloči prezgodaj znotraj nekega odnosa imet otroke, pa ne zdaj, da so premalo star, ampak, ne vem, da mogoče ne pozna dosti dobro partnerja, ker je to vseen neka oseba s katero si. Če si vse izide, kot vsi mi želimo, vseen vzgaju otroka naslednjih, vsaj osemnajst let. Ne vem, mogoče je moja perspektiva malo ... taka kot je, kar sem pač otrok ločenih staršev in si tega ne bi želela za svoje« (intervjuvanka 4).

Osebni dejavniki, kot so starost, želja in pripravljenost, pomembno vplivajo na odločitve o starševstvu. Starost pri nekaterih določa zrelost in pripravljenost posameznika, medtem ko želje in okoliščine, kot so poklicna stabilnost in finančna varnost, oblikujejo njihov odnos do družine. Omenjeni poklicna, finančna in tudi splošna stabilnost v življenju v pogovorih pogosto igrajo vlogo predpogoja za družino, ki služi kot podlaga za nudenje nujnega standarda za dobro vzgojo otroka in njegovo otroštvo. To osebno prepričanje igra pomembno vlogo pri sprejemanju te odločitve. Datta in drugi (2023) v raziskavi s poglobljenimi intervjuji ugotavljajo, da so ključni predpogoji za starševstvo finančna stabilnost, ustrezno bivališče in stabilna zveza. To potrjuje moje ugotovitve. K temu bi dodal iskreno osebno željo, ki so jo intervjuvanke v moji raziskavi dosledno omenjale. V tej isti raziskavi so ugotovili, da intervjuvankino trenutno stanje v življenju, kar se tiče omenjenih dejavnikov, v večji meri vpliva na odločitev za starševstvo, kot njena starost. Tudi to se je izrazilo v moji

raziskavi. Več intervjuvank je menilo, da starost ne igra tako pomembne vloge. Pomembnejša je osebna pripravljenost, ki jo lahko razdelimo na notranjo osebno željo in ostale dejavnike, vezane na finance, zvezo, kariero in ostalo.

Poleg tega življenjske izkušnje in osebne vrednote, kot sta pomembnost družine ali kariere, igrajo ključno vlogo pri dojemanju starševske odgovornosti. Tudi pri tem, kdaj in kako se nekdo odloči postati starš. V večini primerov je bilo omenjeno, da je najpomembnejši faktor osebna pripravljenost za družinsko življenje. Kot že zgoraj omenjeno, globoka osebna želja in zavedanje te igra ključno vlogo pri sprejemanju te odločitve. To kaže na zavedanje resnosti te odločitve in posledice za bodoče življenje. Intervjuvanke se brez izjeme zavedajo odgovornosti za otroka in njegovo vzgojo. Določene poudarijo, da se še niso pripravljene odreči osebni svobodi in svojim hobijem ter jih zamenjati s predanostjo otroku.

4.4.3 Socialna mreža

Intervjuvanke redno poudarjajo pomen podpornega sistema pri odločitvi za družino. Podpora primarne družine in sorodnikov jim predstavlja določeno vrsto varnosti, saj lahko poleg partnerja računajo na dodatno pomoč, zlasti pri varstvu otrok in na drugih področjih, kot so finančne zadeve. Konstantno poudarjajo potrebo po ustreznem okolju za vzgojo otroka, kar vključuje tako kraj bivanja kot tudi kakovost socialnega okolja in ljudi, ki jih obkrožajo.

»Ne načrtujem nič. Glede na to, da imam šele dvaindvajset let in sem se komaj zdaj začela delat, nimam niti denarja, da bi si lahko privoščila otroka. Sej starši bi mi pomagali ampak spet, ni fajn biti finančno odvisen od nekoga drugega. Tako, da jaz nisem še nič nič razmišljala o tem« (intervjuvanka 2).

Bivalni prostor, v smislu okolja in ljudi, mora biti primeren, da omogoča udobno življenje družine, medtem ko spodbudno okolje prispeva k čustveni stabilnosti, ki je potrebna za uspešno vzgojo otrok. Vsi naštet dejavniki skupaj ustvarjajo trdno podlago, na kateri lahko pari samozavestno sprejmejo odločitev o družinskem življenju.

4.4.4 Ovire, ki jih posameznik lahko obvladuje

Ženske so pogosto omenjale, da jim nestabilen delovni urnik otežuje zagotavljanje potrebnega časa za vzgojo otroka. Delo vzame veliko časa, kar vpliva na ravnovesje med otroki in kariero, še posebej ob logističnih izzivih, ki jih predstavlja več otrok. Pomembno je, da imajo starši dovolj časa za vzgojo otroka.

»Bi si pa želela pol enkrat, ko imam otroke, da mogoče imam še pozicijo, ki je malo bolj časovno fleksibilna. Za njega pa mislim, da je že zdaj v stanju, kjer je časovno dovolj fleksibilen, da bi se lahko prilagodil urniku, ki bi ga zahtevalo hmm, to, da imava pač skupaj otroka« (intervjuvanka 8).

»Mogoče to, da se kot fleksibilen delovnik včasih zapakira ... ne sicer zdej v tej službi, amapoak v prejšnji službi – moraš bit v službi, ampak nisi plačan za to. Se pravi vse nadure so bile malo tako ... Tako, da to« (intervjuvanka 10).

»Oba s partnerjem delava preko študentskega dela in nisva redno zaposlena. Preko študentskega dela honorarno, tko, da ja. Nisem redno zaposlena. Tud to je en razlog, da si ne želim še otrok« (intervjuvanka 2).

Različne ovire, kot so časovne omejitve in težave pri iskanju ravnotežja med poklicnim in zasebnim življenjem, otežujejo odločitev za družino z otroki. Zaradi napornih delovnih obveznosti se posamezniki pogosto spopadajo s pomanjkanjem časa, kar vpliva na njihovo počutje in zmožnost posvetiti se družinskemu življenju.

Intervjuvanke se večinoma zavedajo, da vzgoja otroka zahteva veliko časa. Pri tem poudarjajo, da mora biti posameznik pripravljen na odrekanje na drugih področjih, bodisi službenem ali pa osebnem, torej pri hobijih. Zahteve po usklajevanju kariere in osebnih obveznosti lahko povzročijo dodatni stres, ki negativno vpliva na misli o otroku. Mnogi se bojijo, da zaradi zahtevnega poklicnega življenja ne bi mogli nameniti dovolj časa in energije otrokom, kar jih zadržuje pri odločitvi za starševstvo. Istočasno se določeni spopadajo s težavo karierni rasti. Za to namreč potrebujejo veliko časa, kar pa dojemajo kot nujno, da bi si zagotovili življenjski standard, ki si ga želijo. Tu velja omeniti, da je pomemben dejavnik tudi nestabilen dohodek posameznika in partnerja. Predvsem mlajše intervjuvanke in tiste, ki so trenutno zaposlene preko študentske napotnice, poudarjajo nestabilnost svojega zaslužka, kar vpliva na samozavest, da bi lahko otroku nudile vse potrebno v trenutnem stanju.

Dokončana izobrazba pogosto predstavlja premagano oviro in možnosti za boljšo zaposlitev in s tem večjo finančno stabilnost, kar je, kot že omenjeno, ključnega pomena pri odločitvah o otrocih. Velja omeniti tudi, da na dokončano izobrazbo ali doseženo stopnjo na karierni lestvici gledajo kot na žrtvovan čas, ki ga v bodoče lahko prihranijo in namenijo družini.

4.4.5 Ovire izven vpliva posameznika

Biološka sposobnost je ključna pri odločitvi za otroka. Tudi gospodarsko stanje v državi in državna ureditev za družine pri večini intervjuvank pomembno vplivata na to odločitev. Nekatere poudarjajo, da različni pogoji med mesti in podeželjem ustvarjajo dodatne razlike, zlasti glede finančnih možnosti. Finančno breme otrok pogosto prisili partnerja k razmisleku o tem koraku. Finančna nezmožnost nakupa stanovanja predstavlja veliko oviro. Subvencije pa lahko pomembno vplivajo na odločitev za otroka, saj pomembno zmanjšajo finančno breme in povečajo občutek stabilnosti ter varnosti.

»Mogoče malo manj mi je všeč, oziroma ... malo manj mi je všeč trenuten status, no tako. Trenuten status za ... si ustvarit družino. Mogoče za samo za neko golo preživetje bi lahko rekli, no tako. Glede na zadnja leta. Glede na cene, glede na vse. To je mogoče malo večji minus« (intervjuvanka 11).

»Po drugi strani pa se zavedam, da pač biološka ura tudi tiktaka, tako da tukaj pač definitivno je nek pritisk, vezan na zaposlitev in posledično finančno stanje« (intervjuvanka 8).

»Trenutno, mislim, finančno stanje je trenutno tako kot je, haha. Mislim, težko si dva mlada človeka privoščita neko normalno bivalno okolje. To je v bistvu največji minus« (intervjuvanka 5).

»Ni mi všeč ta dvig cen. Hkrati plače so pa take, da prideš komaj skozi mesec« (intervjuvanka 6).

Dejavniki, ki so zunaj nadzora posameznika, kot so biološke sposobnosti in prevladujoča gospodarska klima, prav tako močno vplivajo na odločitev za otroke. Pri tem je zaznati frustracijo pri intervjuvankah, ko izpostavijo te dejavnike. Tu namreč nimajo vpliva ne glede na morebitno željo po družini. Biološke omejitve, kot so težave z zanositvijo ali starost, lahko bistveno zmanjšajo možnosti za načrtovanje družine. Ta dejavnik je bil na moje presenečenje malokrat omenjen. Tu sklepam, da določene intervjuvanke ne vzamejo v zakup morebitnih težav z zanositvijo, vezanih na starost partnerjev.

To domnevo potrjujejo Sørensen in drugi (2016) v svoji raziskavi med danskimi študenti glede želja po starševstvu in s tem povezanimi znanji. Ugotavljajo, da si mladi načeloma želijo družine, niso pa dobro izobraženi o tveganjih, ki jih prinaša odlaganje starševstva v poznejša leta. Tu govorimo predvsem o težavah z zanositvijo in neplodnostjo.

Sklepam, da se je med mlajšimi spremenila percepcija, ko govorimo o visoki starosti za nosečnost. Mogoče se je to zgodilo zaradi dvigovanja povprečne starosti ženske ob prvem rojstvu in ob rojstvu na splošno.

Prevladujoča gospodarska klima, na primer gospodarske recesije ali negotove razmere na trgu dela, pa povzročajo finančne skrbi, ki ljudi odvrčajo od misli na družino ali njeno širjenje. Tu velja omeniti, da je trenutna gospodarska klima v državi in v svetu, če izvzamemo inflacijo, relativno dobra. Priča smo visoki zaposlenosti. Je pa res, da je prav draginja tista, ki jo intervjuvanke izpostavijo kot pomislek pri odločitvi za družino. Kot že prej omenjeno v večini primerov poudarijo, da je potrebno otroku nuditi dovolj visok standard materialnega ugodja za lepo odraščanje.

Finančni dejavniki, vezani na družino, na splošno igrajo pomembno vlogo pri sprejemanju odločitev. Skupaj ti dejavniki ustvarjajo okoliščine, v katerih posamezniki morda odlašajo ali celo opustijo svoje načrte za naraščaj.

4.4.6 Družbeni dejavniki

Družbene norme vplivajo na intervjuvanke. Čutijo določen pritisk okolice, predvsem glede primerne časa za odločitev za družino.

»Am ... enkrat v prihodnosti definitivno. Sicer še ne, ampak ja, enkrat v prihodnosti ja. Zaradi tega, ker ne vem, mogoče tudi malo, tako, norma v okolju problem. Pač vpliva zaradi tega, ker je to neka norma pri nas« (intervjuvanka 2).

Družbene norme in pričakovanja vplivajo na odločitve posameznikov glede načrtovanja družine. Pogosto se ljudje počutijo pod pritiskom, da sledijo tradicionalnim vrednotam in pričakovanjem, kot so pravočasno poročanje in imeti otroke v določenem življenjskem obdobju. Vendar pa je ta dejavnik v raziskavi le redko omenjen. Tu je zanimivo iskati razloge za to. Predvideval sem, da bo več intervjuvank vsaj posredno omenilo, da okolica vpliva na njihovo razmišljanje, saj se mladi danes pozneje odločajo za starševstvo, kot generacije pred tem. Tu sklepam, da intervjuvanke namensko ne izpostavijo teh dejavnikov. Mogoče jih vidijo kot nepomembne ali pa jih nočejo izpostaviti, ker vpliv mnenja drugih na odločitev za otroka vidijo kot nevreden za tako pomembno odločitev. Iz tega razloga mogoče to raje zamolčijo.

4.4.7 Vpliv državnih politik

Državne pomoči in olajšave igrajo pomembno vlogo pri intervjuvankah, ko razglabljajo o življenju v Sloveniji, sploh v navezavi na družinsko življenje. To izpostavijo kot večjo prednost življenja v Sloveniji.

»Je pa precej nekih subvencij in dodatkov in tega, tako, da pač vseeno ni zdaj imeti otroka tako drago, kot mogoče v katerih drugih državah, kjer je en otrok res ogromen strošek. Bi pa rekla, da za nekoga s povprečno plačo ali pa s povprečnim načinom življenja, da ima tudi lahko enega ali dva otroke brez večjih težav« (intervjuvanka 3).

»Ja, vseč mi je. Mislim, jaz Slovenijo dojemam kot neko varno državo, socialno si varen. Lažje, se mi zdi, se odločiš za otroka, ker tudi če boš zgubil službo, boš nekaj dobil od države in tako. Ne vem, zdi se mi, da smo zdaj že toliko razvita država, da imaš dosti možnosti tudi, kar se tiče zaposlitve. Trenutno ni težko, kdor želi delati, dela, ne? Če se hoče razvijati, tudi lahko, ne? Lahko študiraš, morda greš v tujino študirat, ne vem. Jaz sem zadovoljna. Pač ni mi težko biti v Sloveniji. Nikoli nisem imela želje iti kam drugam, tako da v redu. Sploh za vzgojo je v redu. Bi pa mogoče kaj več pričakovala od šolskega sistema pa tudi zdravstvo peša v zadnjem času« (intervjuvanka 14).

»Glede na to, da pač bom verjetno nekaj čez nekaj let tudi ... noseča, al kakorkoli. To, da imamo, v bistvu, dost porodniškega dopusta v Sloveniji, kar tudi v primerjavi z okoliškimi

državami, imajo dosti manj. Mislim, da samo par mesecev, medtem, ko imamo pri nas eno leto skoraj» (intervjuvanka 10).

»Ampak kljub temu se mi zdi, da je Slovenija še zmeraj odlična država za vzgojo otrok, hmm. Jaz bi si želela, da bi moji otroci odrasčali v državi kot Slovenija, ker se mi zdi, da pač vrteci, javna ... mislim izobrazba in dostopnost izobrazbe, je res tukaj na vrhuncu in se mi zdi, da je to nekaj, kar mi je definitivno velik bonus pri tem, ko razmišljam o tem, kje in kdaj bi si želela imeti družino. Slovenija mi zagotovo ponuja ful plusov glede tega» (intervjuvanka 8).

»Se mi pa zdi, da bi lahko bistveno bolj se fokusirali na optimizaciji določenih sektorjev, da bi mladim pač ponudili več možnosti za ustvarjanje kvalitetnega življenja, eno od teh recimo je sam nepremičninski sektor, kjer je pa praktično nemogoče kot mlad par kupiti stanovanje, kupit hišo, da bi si ustvaril neko družino v tem smislu» (intervjuvanka 7).

Vladne politike, zlasti finančne spodbude in pomoči, imajo ključno vlogo pri oblikovanju odločitev glede načrtovanja družine. Te politike zagotavljajo finančno pomoč, ki lahko bistveno olajša breme stroškov, povezanih z vzgojo otrok, in tako spodbudi pare k odločitvi za povečanje družine.

Zhang in drugi (2023) to ugotavljajo tudi v svoji raziskavi. Strošek otroka je pomemben faktor pri odločanju za družino. Državne politike pomembno vplivajo na odločitev za družino. Tu imajo največji pozitivni vpliv denarni dodatki. To so omenile tudi določene intervjuvanke v moji raziskavi, kar je vidno iz izbranih citatov v tem sklopu. Slovenija na tem področju naredi veliko, kar je tudi opaženo med populacijo.

V Sloveniji so tovrstne ugodnosti pogosto izpostavljene kot ena izmed večjih prednosti življenja v tej državi. Veliko intervjuvank to omeni kot prvo prednost ob vprašanju, kakšno se jim zdi življenje v Sloveniji za družine.

Različne pomoči, otroški dodatki, porodniški dopusti in druge oblike državne podpore ustvarjajo ugodnejše pogoje za družinsko življenje, kar pripomore k občutku finančne varnosti. Takšne politike lahko bistveno vplivajo na posameznike in pare, saj zmanjšujejo finančne ovire in omogočajo bolj sproščeno odločanje o širjenju družine.

4.5 Raziskovalno vprašanje 3: Kako pomen prostega časa vpliva na odločitev za otroka in število otrok?

Na raziskovalno vprašanje o pomenu prostega časa na odločitev za otroka, sem odgovoril s pomočjo tematske analize intervjujev. Tabela 3 prikazuje posamezne kode, ki sem jih identificiral v besedilu, ter tri teme, v katere sem te kode vsebinsko združil.

Tabela 3: Teme in kode o pomenu prostega časa pri odločitvi za otroka in število otrok

TEMA	Kode
TRENTNA STRUKTURA PORABE ČASA	Porazdelitev prostega časa, nestabilen urnik, nujnost časa za vzgojo otroka, dovolj časa za vzgojo otroka,
OSEBNE PREFERENCE ZA PROSTI ČAS	Preference za prosti čas, nujnost prostega časa za dobro počutje, želja po prostem času.
PRIPRAVLJENOST NA ODREKANJE	Posvečanje prostega časa otroku, odrekanje pristočnim aktivnostim.

Vir: lastno delo.

4.5.1 Trenutna struktura porabe časa

Razmislek o trenutni porazdelitvi prostega časa in željah, ki so vezane na to, je pomemben dejavnik pri odločitvi za družino. To velja predvsem za intervjuvanke, ki imajo več hobijev, predvsem takih, ki zavzamejo velik del prostega časa.

»Se pravi, če izvezam službo, ki je 8 ur za službo, velik del partnerju in nekoliko manjši prijateljem. Pa mogoče še malo manjši pač nek čas zase« (intervjuvanka 5).

Posamezniki pogosto premisljujejo, kako je trenutno razporejen njihov prosti čas in kako bi se ta porazdelilo ob morebitni odločitvi za otroka. Prosti čas je dragocen in pomemben za osebno zadovoljstvo, počitek ter hobije. Velika večina intervjuvank to odkrito poudari. Pri tem ni zaznati, da bi jim bilo nerodno, da razmišljajo tudi o tem, ko premišlujejo o odločitvi za družino ali pa povečanju števila otrok.

Zato postane ključno vprašanje, kako bodo uskladili svoje obstoječe dejavnosti z zahtevami, ki jih prinaša starševstvo. Razmišljajo o tem, koliko prostega časa bodo morali žrtvovati za vzgojo otrok, ali bodo še lahko ohranili določene aktivnosti in koliko podpore bodo potrebovali, da bi lahko ohranili ravnotežje med svojimi potrebami in potrebami otrok.

4.5.2 Osebnostne preference za prosti čas

Preference za prosti čas so bile omenjene kot zelo pomembne, saj je nujnost prostega časa za dobro počutje ključna. Želja po prostem času pogosto vpliva na osebne odločitve. Intervjuvanke iščejo ravnotežje med delom in prostim časom, da bi ohranile svoje fizično in duševno zdravje.

»Stoprocentno ja. Prosti čas in stvari, ki jih delam v prostem času so ful povezane z mojo samozavestjo, z mojo psiho, počutjem in v bistvu vplivajo na to, kako delujem v vsakodnevem življenju. Se mi zdi, da ta del je tisti, ki definira mene kot osebo in, ja. Tako bi rekla, nekako omenjene aktivnosti so tiste, ki me napolnijo z energijo, ki mi dajo voljo in

željo do tega, da tudi na področjih, ki so ... ki jih gledam kot nujno potrebne za moj uspeh ... da si tudi na teh področjih bolj vztrajen kot sicer, ker vem, da mi omogočajo ... aktivnosti, ki jih imam v prostem času» (intervjuvanka 8).

»Si pa malo težko predstavljam, kako bo to šlo mogoče z družino, čeprav ne glede na to, ne nameravava zaključiti s tem hobijem. Oziroma z ukvarjanjem z glasbo. Mogoče bo pač ... mogoče naju bo malo ustavilo, ampak nimava pa namena prav zaključiti» (intervjuvanka 11).

»Definitivno ne služba. Mislim, seveda pač, nek osebni razvoj v smislu tem ja, ampak vseeno. Moj moto je to, da delam za to, da lahko živim. Tako, da v bistvu družina in prijatelji. To« (intervjuvanka 10).

»Ja. Vidim sama pri sebi, recimo, ko imamo gužvo v službi ali pa se dogaja okol hiše veliko stvari, da postanem bolj živčna, površna, tako, da pač, ful morem ... mislim moram pazit, da se usedem dol. Pa pač tudi pustim, da me v bistvu ne zamede vse» (intervjuvanka 10).

»Ja, koncerti, haha. Ja verjetno moraš poskrbeti tudi za svojo srečo recimo. Sreča mama, srečni otroci, bi rekla jaz. Srečen mož tudi posledično, haha» (intervjuvanka 13).

Pomen prostega časa za osebno dobro počutje igra pomembno vlogo pri odločitvi za otroke. Mnoge posameznice poudarjajo, da je prosti čas ključnega pomena za njihovo mentalno zdravje, saj omogoča sprostitev, osebno rast in udejstvovanje v hobijih. Pri tem je zaznati čustveno navezanost na hobije in potrebo po ostalih pristočasnih aktivnostih, kot je zadosten počitek.

Ko razmišljajo o starševstvu, razmišljajo, kako bi prihod otrok vplival na njihovo sposobnost, da ohranijo prosti čas. Določeni poudarjajo, da se kljub bolj natrpanemu urniku niso pripravljeni odreči tistim hobijem, ki jim največ pomenijo. Strah pred izgubo tega ravnotežja lahko vpliva na njihovo odločitev, saj se bojijo, da bi odgovornost za vzgojo otrok omejila njihovo možnost za osebno zadovoljstvo.

Kot že prej omenjeno, so določene intervjuvanke posebej poudarile, da jih skrbi, da ob odločitvi za družino ne bodo več »na prvem mestu« in da se bodo morale določenim aktivnostim odreči. Nobena izmed intervjuvank ni posebej omenila, da čas oziroma ravnoesje med obveznostmi in pristočasnimi aktivnostmi ni pomemben dejavnik pri sprejemanju odločitve za družino.

Tako je želja po ohranjanju osebnega dobrega počutja pogosto povezana z razmislekom o tem, kako bi starševstvo vplivalo na njihov vsakodnevni ritem in življenjski slog.

4.5.3 Pripravljenost na odrekanje

Pripravljenost na odrekanje, predvsem prostemu času in s tem povezanimi aktivnostmi, je pomemben korak, ki ga morajo intervjuvanke narediti, da se lahko suvereno odločijo za družino.

»Trenutno, trenutno preživljam moj prosti čas, pač popolnoma z otrokom. Je to nekako že 3 leta. Dokler je še tako majhen« (intervjuvanka 12).

»Tako bi rekla, če bi prvo imel človek dva otroka in je zlo u izi z njimi, bi si lahko pol še zaželeu tretjega, ampak vidimo, da ni tako, ker imamo dva fantka, tako da je kar pestro in ja ... Tudi no, če je lahko bila kdaj želja po treh, smo potem hitro rekli ne, ne, je že zadosti. Lahko si prej želis več, ko nimaš neke predstave, kolk bo to težko. Kolk je to dela in nekga odrekanja, ampak potem si lahko hitro premislemo« (intervjuvanka 13).

»Ja, dosti je, ne? Nekega odrekanja, pač dosti potrpežljivosti, razdajaš se dosti bolj, neka odgovornost je. Tako, da poskrbimo za varnost, poskrbimo kako si razporejamo ta čas, kdaj bo kdo kaj« (intervjuvanka 15).

»Če ne bi bili majhni, da bi imeli malo več časa zase, ampak to šele pride, ne? Toda trenutno si namreč ne moremo dosti privoščiti. Ampak ja. Vemo, da enkrat bodo odrasli in takrat bomo imeli več časa« (intervjuvanka 15).

Pripravljenost žrtvovati osebni prosti čas za obveznosti starševstva je ključni dejavnik pri odločanju za družino. Intervjuvanke se zavedajo nujnosti tega, kar kaže na dojemanje resnosti te vloge. Ko posamezniki razmišljajo o starševstvu, pogosto tehtajo, koliko bodo morali prilagoditi svoje osebne interese, kar se tiče prostega časa, da bi izpolnili potrebe otrok. To domnevo potrjujeta Claxton in Perry-Jenkins (2008) v svoji študiji, kjer ugotavljata, da se količina časa, ki ga par nameni za pritočasne aktivnosti ob rojstvu otroka, bistveno zmanjša. Opaziti je, da se čas, namenjen tem aktivnostim, prej poveča pri moških kot pri ženskah po rojstvu otroka. Pričakovanja in s tem povezan strah po zmanjšanju časa za pritočasne aktivnosti pri intervjuvankah je torej upravičen.

Starševstvo pogosto pomeni zmanjšanje časa, namenjenega sebi, saj vključuje številne odgovornosti in obveznosti, ki zahtevajo predanost in natančno načrtovanje dnevnih aktivnosti za namenom, da otroku nudijo vse potrebno za kvalitetno vzgojo. Ta sprememba lahko vpliva na posameznikovo sposobnost za udejstvovanje v hobijih, druženju s prijatelji in družino. Če vzamemo v zakup odgovore intervjuvank, kar se tiče nujnosti prostega časa za dobro počutje, to veliko pove o tem, kako pomemben vpliv ima na končno odločitev za družino ali njeno širitev. Predvsem intervjuvanke z otroki omenijo, da dodatnega otroka časovno ne bi mogli podpreti.

4.6 Raziskovalno vprašanje 4: Kako finančno blagostanje vpliva na odločitev za družino in število otrok?

Na raziskovalno vprašanje o vplivu finančnega blagostanja na odločitev za otroka sem odgovoril s pomočjo tematske analize intervjujev. Tabela 4 prikazuje posamezne kode, ki sem jih identificiral v besedilu, ter dve temi, v kateri sem te kode vsebinsko združil.

Tabela 4: Teme in kode za finančne dejavnike, ki vplivajo na odločitev za otroka

TEMA	Kode
FINANČNI DEJAVNIKI	Finančna stabilnost, redna zaposlitev, vpliv dohodka na odločitev za družino, vpliv finančnega stanja na željo po družini, plača partnerja, rešena stanovanjska problematika.
FINANČNE OVIRE	Finančno breme otrok, finančna nezmožnost za nakup stanovanja, nestabilen dohodek, nizka začetna plača.

Vir: lastno delo.

4.6.1 Finančni dejavniki

Finančna stabilnost je ključni dejavnik pri odločanju o otroku, saj dohodek pomembno vpliva na to ali se posamezniki čutijo pripravljeni na starševstvo in finančno breme, ki ga to prinese s sabo. Intervjuvanke so jasne, da stabilen dohodek, rešeno stanovanjsko vprašanje in redna zaposlitev povečata občutek varnosti, kar olajša odločitev za družino. Finančno stanje neposredno vpliva na željo po ustvarjanju družine, saj brez finančne varnosti mnogi odlašajo in prelagajo z njenim načrtovanjem.

»Zdaj za moje pojme denar, je tudi tle ... igra neko ... mero v današnjem svetu, ker pač. Brez denarja ti otroku ne boš mugu omogočiti, kar bi on rabil. In meni se zdi to zelo pomembno. Ne zdaj, da ga razvajaš, zdi se mi pomembno, v smislu edukacije, v smislu hobijev in da mu omogočaš, da razvije svoj potencial tako kot je potrebno« (intervjuvanka 6).

»Zaradi tega, ker če nimam službe in nekega varnega zavetja, kjer živim in bom imela otroka ... nočem biti na ulici ... oziroma, ne vem, da si ne morem niti plenic privoščiti in tistih, ne vem, igrač in takih stvari, ker se mi tudi zdi pomembno, da otrok me en toliko dobra in oblačila in higieno in vse. To pa ful stane« (intervjuvanka 1).

»Ampak ja, načrtujeva v bližnji prihodnosti, ker mislim, misliva oba, da sva že pripravljena. No, malo morava še si stanovanje porihtat, oziroma hišo, tako da ko pa bova nekako to popravila oziroma pripravila do neke mere, da nama bo okej, potem pa ja. Razmišljam v tej smeri ja in upava, da bo čim prej« (intervjuvanka 11).

»Torej moje, najino družinsko življenje ... o tem se pogovarjava, definitivno otroci so v najini prihodnosti. Trenutno je stanje tako, da sem jaz še v poskusni dobi tako, da pač zdaj trenutno na tej točki si riskirat z zanositvijo ne morem privoščiti« (intervjuvanka 8).

Finančna stabilnost je ključni dejavnik, ki močno vpliva na odločitev za družino ali povečanje števila otrok. Ta dejavnik sem posebej izpostavil v raziskovalnem vprašanju, ker me je zanimalo, do katere mere je to pomembno pri odločitvi. Pri tem nisem predvideval, da bo to pri intervjuvankah tako zelo izraženo. Skoraj vse so izpostavile finančno plat družine, nobena pa ni tega povsem izpustila. Pri tem velja omeniti, da so bile v vzorcu zgolj ženske, ki imajo dokončano vsaj srednjo šolo in so usposobljene za relativno dobre poklice. Ta aspekt je bil izpostavljen tudi pri starejših intervjuvankah, ki se pri razlagi finančne plati spustijo v bolj konkretne primere. To lahko interpretiram tako, da se pomen finančnega stanja posameznika ali para najbolj izrazi, ko je oseba dejansko v vlogi starša in prevzame vse finančne obveznosti, povezane s tem.

Stabilen dohodek daje posamezniku samozavest, da bo lahko zagotovil vse potrebno za otroka, predvsem osnovne potrebe. Ljudje, ki imajo zagotovljeno finančno varnost, se lažje odločajo za otroke, saj vedo, da bodo lahko obvladovali stroške, povezane z vzgojo. Finančna stabilnost ustvarja občutek varnosti, ki je bistven za dolgoročno načrtovanje in odgovorno starševstvo, saj omogoča bolj premišljene odločitve glede družine in prihodnosti. Ena intervjuvanka je posebej izrazila, da lahko dva otroka finančno podpre, za tretjega bi bilo morebiti težje. V kolikor bi se za to odločili, bi bila potreba po odrekanju večja pri sebi kot pri otrocih. Dohodek in finančna stabilnost tako igrata ključno vlogo, ki se je intervjuvanke zavedajo.

Stabilna zaposlitev zagotavlja finančno varnost, kar omogoča bolj zanesljivo načrtovanje prihodnosti in družine. Tu velja omeniti, da velika večina omeni finančno stanje kot pomemben faktor pri odločitvi za družino, ker verjamejo, da je potrebno otroku nuditi dovolj visok nivo materialnih dobrin. Istočasno poudarjajo, da se življenje glede na njihovo dožemanje draži.

Stabilno zaposlitev kot pogoj za odločitev za družino lahko pripišemo tudi vzorcu intervjuvank. Izbrane osebe so vse dokončale vsaj srednješolsko izobrazbo, velika večina pa je zaključila visokošolsko izobraževanje. Kreyenfeld (2010) ugotavlja, da se za odloženo starševstvo odločajo predvsem bolj izobražene ženske, ko govorimo o negotovosti osebnih financ in zaposlitve. Nižje izobražene ženske v nasprotju na negotovost velikokrat odgovorijo z odločitvijo za starševstvo.

4.6.2 Finančne ovire

Finančno breme otrok veliki večini žensk, ki so sodelovale v raziskavi, predstavlja velik izziv, zlasti ob nizki začetni plači in nestabilnemu dohodku. Poleg tega finančna nezmožnost za nakup stanovanja ovira dolgoročno načrtovanje družinskega življenja in ustvarjanje stabilnega doma. To pri večinah intervjuvank povzroča frustracijo.

»Jaz ko gledam to, je to zame definitivno finančna stabilnost najpomembnejši faktor. To je tudi tisti faktor, ki mene do zdaj še drži ... na neki razdalji od tega, da bi jaz aktivno že delala

na tem, da imam družino. Finančno se mi zdi, da si v današnji dobi dokaj pozno sposoben, samostojno skrbeti za družino, otroka. In če nimaš za sabo družine, za katero veš, da te bo lahko te podpirala. Oziroma, če nimaš z družino takega odnosa, kjer je to normalno, je to kar velika ovira» (intervjuvanka 8).

Različne finančne ovire, kot so nizki dohodki in povezane stanovanjske težave, še posebej visoki stroški stanovanj, močno odvrčajo pare od odločitve za otroke. Kot že prej omenjeno, nizki dohodki lahko povzročijo občutek negotovosti, saj se pari bojijo, da ne bodo mogli zagotoviti ustreznih pogojev za vzgojo otroka. Zaznati je, da intervjuvanke razmišljajo na način, da je za finančno stabilnost potrebno poskrbeti pred starševstvom, saj je istočasna vzgoja in skrb za otroka nezdržljiva s kariernimi podvigi.

Visoki stroški stanovanj dodatno poslabšujejo situacijo, saj mnogi pari težko najdejo primerno in cenovno dostopno bivališče. To je bilo posebej izrazito pri intervjuvankah, ki prihajajo iz osrednjeslovenske statistične regije. Omeniti velja, da je večina intervjuvank sem priseljenih zaradi visokošolskega izobraževanja. Po zaključku fakultete pa so se odločile tu živeti. Do podobnih ugotovitev je prišel tudi Clark (2012) v svoji raziskavi, kjer ugotavlja, da okolje z visokimi cenami nepremičnin pripomore k preložitvi nosečnosti za približno tri leta. Istočasno avtor poudarja, da na to odločitev vpliva tudi splet ostalih dejavnikov.

Nekoliko manj izrazita je skrb zaradi finančne nezmožnosti za nakup stanovanja pri intervjuvankah, ki prihajajo iz ostalih statističnih regij. Te večkrat poudarijo, da potrebujejo nekaj denarja bodisi za obnovo obstoječega stanovanja ali hiše.

Zaključimo lahko, da finančni izzivi pogosto vodijo do odlašanja načrtov za družino ali povečanje družine, saj se zdi zagotavljanje osnovnih potreb v takih razmerah prevelik zalogaj.

5 DISKUSIJA

5.1 Ključni dejavniki pri odločitvi za otroka

Pri raziskovanju o ključnih dejavnikih, ki vplivajo na odločitev za otroka, je ena najpogostejših tem, ki izhajajo iz intervjujev, pomen dinamike odnosov med partnerjema pri odločitvi za družino ali njeno razširitev. Kakovost in trajanje razmerja sta bila vedno znova izpostavljena kot ključna dejavnika. Večina intervjuvank je poudarila, da je stabilen, iskren in globok odnos zanje podlaga za razmišljanje o starševstvu. To se ujema s prejšnjimi

raziskavami, ki kažejo, da so močne in dolgotrajne zveze nujne za občutek varnosti in razmišljanje o starševstvu (Rijken in Liefbroer, 2009).

Intervjuji so pokazali, da sta razumevanje eden drugega in spoštovanje potreb med partnerjema ključnega pomena za uspešno obvladovanje naporov, ki jih prinaša starševstvo. Več intervjuvank je poudarilo, da morata biti oba partnerja popolnoma predana in usklajena v želji po otrocih, da bi zagotovila dobro starševstvo. Kot predpogoj za tako pomembno življenjsko odločitev je bilo večkrat omenjeno, da je pomembna pripravljenost na odrekanje.

Zanimivo je, da zgolj majhen del intervjuvank na poroko še vedno gleda kot na simbolično potrditev stabilnosti odnosa pred otroki. Velika večina meni, da to ni nujen pogoj. To kaže na premik od tradicionalnih norm, kjer je bila poroka pogosto obravnavana kot predpogoj za ustanovitev družine (Our World in Data, 2025). Spreminjajoč odnos do zakonske zveze kaže na širši kulturni premik, kjer ima pri odločanju o starševstvu kakovost zveze prednost pred formalnim zakonskim stanom.

Odločitev za otroke je poleg močne partnerske zveze in zaveze za družino globoko prepletena z osebnimi prepričanji in pripravljenostjo posameznika na ta korak. Intervjuji kažejo, da ima osebna pripravljenost, ki jo vodita globoka želja po otrocih in občutek življenjske stabilnosti, ključno vlogo. Starost je bila v tej študiji manj pogosto omenjena kot odločilni dejavnik. Namesto tega so udeleženke poudarile osebne okoliščine, kot sta stabilnost kariere in finančna varnost, kot bolj pomembne v primerjavi z zgolj starostjo pri določanju njihove pripravljenosti za starševstvo.

Intervjuji so izpostavili tudi vlogo osebnih izkušenj in vrednot pri oblikovanju odnosa do starševstva. Mnoge udeleženke so razmišljale o svojih vzgojnih in družinskih izkušnjah, ki so pomembno vplivale na njihov pogled na ustvarjanje družine. Nekatere je motivirala želja po ustvarjanju spodbudnega okolja, podobnega njihovem otroštvu, drugi pa so omenili določene negativne izkušnje, kot je ločitev, ki bi se ji radi izognili. To so navezali na svoj proces odločanja za družino, pa čeprav zgolj hipotetično.

Drug pomemben vidik osebne pripravljenosti je pripravljenost prevzeti odgovornosti, ki jih prinaša vzgoja otroka. Udeleženke so pogosto izrazile zaskrbljenost zaradi nujnih žrtev, kot je zmanjšana osebna svoboda in nujnost po dajanju prednosti otrokovim potrebam pred osebnimi interesi. To stališče odraža zrelo razumevanje zahtev starševstva in poudarja pomen stanja, da je posameznik popolnoma pripravljen na odrekanje, preden se odloči za korak, ki mu spremeni življenje.

Raziskava je pokazala, da mora biti poleg zgoraj naštetega izpolnjenih več predpogojev, preden se posamezniki počutijo pripravljene ustvariti družino. Ti vključujejo zaključeno izobrazbo in spodbudno okolje v smislu podpornega sistema. To sovпада s podatkom o povprečni starosti ženske ob prvem porodu. Ta v Sloveniji znaša 29,7 let (SURS, 2024 b). To kaže na to, da ženske veliko časa posvetijo doseganju omenjenih predpogojev, preden se odločijo za družino. To odraža prepričanje, da je visokošolsko izobraževanje obravnavano

kot temelj za doseganje finančne in karierne stabilnosti. To pa služi kot temelj za gradnjo družine, kar sta ugotovila tudi Ní Bhrolcháin in Beaujouan (2012).

V nadaljevanju opredeljujem ovire, ki jih posamezniki zaznavajo v kontekstu načrtovanja družine. Te ovire razdelim na tiste, ki so pod nadzorom posameznika, in tiste, ki niso.

Obvladljive ovire vključujejo dejavnike, kot so ravnotežje med poklicnim in zasebnim življenjem, upravljanjem časa in napredovanje na karierni lestvici. Nekaj intervjuvank je izrazilo zaskrbljenost glede izzivov usklajevanja kariernih želja z zahtevami vzgoje otrok. Je pa tu opaziti, da intervjuvanke gledajo na kariero kot tisti dejavnik, ki po določeni točki omogoči lagodno življenje zase in za družino. Ni posebej opaziti, da bi intervjuvanke dajale prednost kariernim dosežkom pred družino, saj na kariero ne gledajo kot na ključni element svojega življenja. Večina jih razmišlja na način, da je zaposlitev neke vrste stopnička na poti do tega, da si lahko ustvarijo družino.

Strah, da ne bi mogli posvetiti dovolj časa družini, je bil ponavljajoča se tema. Intervjuvanke, ki so bile na začetku svoje kariere ali so delale v zahtevnih službah, so bile še posebej previdne glede ustvarjanja družine, saj menijo, da njihove trenutne okoliščine niso primerne za zagotavljanje potrebne pozornosti in skrbi za otroka.

Po drugi strani pa so izpostavile tudi nekaj neobvladljivih ovir, kot so biološki dejavniki in širše gospodarske razmere. Slednje so se izkazale kot pomembne v raziskavi, ki so jo opravili Skirbekk in drugi (2006). Ugotavljajo, da mladi posebno pozornost namenijo analizi trenutnega gospodarskega stanja, ko sprejemajo to odločitev. Biološki problemi, vključno z vprašanji plodnosti, so bili omenjeni manj pogosto, verjetno zaradi nižje starosti udeleženk in splošnega pomanjkanja ozaveščenosti o možnih tveganjih za plodnost, ki so posledice starosti (Sørensen in drugi, 2016). Vendar so tisti, ki so te dejavnike upoštevali, nanje gledali kot na pomembne ovire za načrtovanje družine.

Gospodarske razmere, kot so inflacija in rast cen nepremičnin na trgu, so bile tudi glavne zunanje ovire. Udeleženke so izrazile zaskrbljenost zaradi naraščajočih življenjskih stroškov in težav pri zagotavljanju primerne doma, za katerega menijo, da je nujen za ustvarjanje družine. To razmišljanje intervjuvank podkrepijo tudi podatki (SURs, 2022), ki kažejo na razkorak med rastjo neto plač in cen nepremičnin. Negotovost gospodarskega okolja v tem trenutku je bila navedena kot dejavnik, ki odvrča od odločitve za otroka. Poudarile so, da je potrebno dobro premisliti, koliko otrok lahko posameznik v takšni draginji preživi.

Urejena stanovanjska problematika je še en pomemben pogoj. Izpostavljeno je bilo, da je potrebno rešiti bivanjski problem in si zagotoviti varno življenjsko okolje. Glede na to, da je bilo to omenjeno pri veliki večini intervjuvank, jemljem to kot osnovni pogoj za odločitev za otroka in njegovo vzgojo. Ta skrb presega zgolj finančno zmožnost in zajema širšo željo po zagotavljanju skrbnega in varnega okolja. Zmožnost zagotovitve primerne stanovanja ali hiše je v večini primerov neposredno povezana s finančno stabilnostjo.

Poleg že naštetih dejavnikov imajo pri odločitvi za družino vlogo tudi državne politike in družbene norme. Tu velja poudariti, da je slednji dejavnik omenilo le nekaj intervjuvank. To nakazuje, da udeleženke pri odločanju o ustanovitvi družine dajejo prednost osebni pripravljenosti in stabilnosti odnosa pred zunanjimi pričakovanji. To sta potrdila tudi Sobotka in Toulemon (2008) v svoji raziskavi, ki ugotavljata, da se trendi na tem področju spreminjajo. Vsaj v evropskih državah je vse manj poročenih parov.

Državne politike na področju družin pa so bile redno poudarjene kot ena večjih prednosti Slovenije pri načrtovanju družine. Varnost, ki jo nudijo otroški dodatki in subvencije, na primer za vrtce, so v očeh intervjuvank izjemno dobrodošle. Opaziti je, da računajo na državo v primeru, da se med procesom oblikovanja družine kaj zalomi.

5.2 Vpliv prostega časa pri odločitvi za otroka

Tu je pomembno omeniti, da so vse intervjuvanke skozi pogovor poudarile, da prosti čas in pristočasne aktivnosti pomembno vplivajo na njihovo počutje, posebej mentalno počutje, in sposobnost spopadanja z vsakodnevnimi izzivi. V kontekstu tega se zavedajo žrtev, ki jih mora starš sprejeti na tem področju. Do ugotovitve, da nastop starševstva negativno vpliva na količino prostega časa, sta prišla tudi Claxton in Perry-Jenkins (2008), ki poleg tega poudarjata, da se istočasno lahko spremeni dinamika odnosa. Tu se lahko navežemo na ugotovitev, da velika večina intervjuvank poudari nujnost trdnosti zveze. To se lahko razume v kontekstu omenjene raziskave kot temelj, ki skrbi, da zveza v primeru večjih trenj obstane.

Velja omeniti, da prosti čas in možen upad tega ni bil nikoli omenjen kot dejavnik, ki jih zadržuje pred odločitvijo za družino. To kaže na to, da je družina višje na seznamu vrednot, kot osebni prosti čas in s tem povezane aktivnosti.

5.3 Vpliv finančnega blagostanja pri odločitvi za otroka

Finančna stabilnost se je pojavila kot osrednja tema v procesu odločanja, njen pomen pa so priznavale skoraj vse udeleženke. Zmožnost zagotavljanja določenega življenjskega standarda za svoje otroke je bila ključna skrb, pri čemer so mnoge poudarjale potrebo po stabilnem dohodku za zagotovitev dostopa do izobraževanja, obšolskih dejavnosti in udobnega življenjskega sloga na splošno.

Ta osredotočenost na finančno varnost kaže na širša družbena pričakovanja glede materialnih vidikov vzgoje otrok. Prevladuje misel, da je potrebno biti zmožen otroku nuditi, kar je nujno, in do določene mere tudi stvari, ki si jih želi, na primer predvsem pristočasne dejavnosti, pri katerih se razvija kot oseba. To potrjujejo tudi Van Bavel in drugi (2011), ki ugotavljajo, da mobilnost posameznika po ekonomski lestvi navzgor, torej povečani osebni dohodki, povečajo možnost za odločitev za drugega otroka. Pari se zavedajo finančnega bremena otrok in nujnosti, da se otroku nudi vse nujno za kakovostno otroštvo.

Stabilna zaposlitev se je pokazala kot posebej pomemben dejavnik, saj je neposredno povezana s finančno varnostjo. Intervjuvanke so poudarile pomen zanesljivega dohodka za svoje otroke, kar sovпада z ugotovitvami iz drugih študij, ki poudarjajo vlogo ekonomske stabilnosti pri odločitvah o načrtovanju družine. Glavin in drugi (2020) v svoji raziskavi ugotavljajo, da ženske, ki jim delodajalec ne nudi stabilne zaposlitve, pogosto preložijo odločitev za starševstvo.

5.4 Omejitve raziskave

Pri nalogi bi kot prvo omejitev izpostavil velikost vzorca in omejeno dolžino intervjujev, ki so bili krajši, kot sem pričakoval. Pri tem vidim več razlogov. Eden od njih je bila zagotovo moja neizkušenost v tej vlogi, kar se je odražalo v tem, da so nekatere intervjuvanke podajale kratke odgovore brez nadaljnje razprave. Pri poizkusih pridobivanja širših pogledov in razprav se je pogosto izkazalo, da bodisi niso bile pripravljene deliti svojih razmišljanj ali pa niso znale pojasniti svojega stališča.

Pri sestavi vzorca sem se trudil v izbor vključiti intervjuvanke, ki bi se razlikovale po značilnostih, za katere sem predvideval, da bi lahko vplivale na njihov pogled na starševstvo in družino. Zato sem iskal tako ženske brez otrok kot matere, ženske z različno stopnjo izobrazbe, ženske iz različnih geografskih okolij in z različno starostjo znotraj opazovanega starostnega razreda. Vključiti sem se trudil tudi čim več intervjuvank, ki jih osebno ne poznam. Pri tem sem si pomagal s širšim socialnim krogom, ki mi je na podlagi njihovih poznanstev predlagal kontakte. Kljub temu so v vzorcu tudi intervjuvanke, ki jih osebno poznam.

Omejitev raziskave je tudi precej homogen vzorec glede regij, iz katerih intervjuvanke prihajajo. To je posledica dejstva, da so bile nekatere intervjuvanke, pridobljene preko sekundarnih poznanstev, iz iste regije. Obenem moram izpostaviti dejstvo, da imajo vse intervjuvanke vsaj srednješolsko izobrazbo, med katerimi so odstopanja od tradicionalnih vzorcev verjetno najbolj izrazita.

6 SKLEP

Odločitev za otroke doživi skozi večplasten proces, na katerega vpliva kombinacija trenutnega stanja v partnerskem odnosu, osebne želje, pripravljenosti in osebnih prepričanj. Pomembni so praktični predpogoji ter tako obvladljive kot neobvladljive ovire. Finančna stabilnost igra zelo pomembno vlogo, prav tako tudi pripravljenost na odrekanje lastnim potrebam in željam.

Družbeni vplivi se v moji raziskavi niso izkazali za tako zelo pomembne, čeprav se njihov vpliv med posamezniki razlikuje. Rezultati kažejo na pomen močnega, stabilnega odnosa in osebne pripravljenosti kot temeljnih elementov pri odločitvi za ustanovitev družine. Poleg tega poudarek na finančni in stanovanjski stabilnosti kaže na praktične vidike, ki močno

obremenjujejo in omejujejo potencialne starše. Odrekanje prostočasnim aktivnostim ni bilo omenjeno kot večja prepreka pri odločitvi za družino kljub izpostavljeni pomembnosti teh za dobro počutje. Razumevanje teh dejavnikov zagotavlja dragocen vpogled v zapletenost načrtovanja družine in raznolike pomisleke, ki vplivajo na to globoko osebno odločitev.

LITERATURA IN VIRI

1. Abd-Allah, F., Adebayo, O. M., Agrawal, A., Alam, T., Alicandro, G., Almasi-Hashiani, A... Zheng, P. (2020). Global age-sex-specific fertility, mortality, healthy life expectancy (HALE), and population estimates in 204 countries and territories, 1950–2019: a comprehensive demographic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet (British Edition)*, 396(10258), 1160–1203. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30977-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30977-6)
2. Abdulkader, R. S., Adetokunboh, O. O., Adhena, B. M., Afshin, A., Ahmadi, A., Aichour, A. N... Zeleke, M. M. (2018). Population and fertility by age and sex for 195 countries and territories, 1950–2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. *Lancet*, 392(10159), 1995–2051. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)32278-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)32278-5)
3. Barnard, A. J. (2024, 16. december). Family. V *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/family-kinship>
4. Billari, F. C., Myrskylä, M. in Kohler, H.-P. (2009). Advances in development reverse fertility declines. *Nature (London)*, 460(7256), 741–743. <https://doi.org/10.1038/nature08230>
5. Billingsley, S. in Matysiak, A. (2018). Social mobility and family expansion in Poland and Russia during socialism and capitalism. *Advances in Life Course Research*, 36, 80–91. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2018.04.001>
6. Bloom, D. E., Canning, D. in Fink, G. (2010). Implications of population ageing for economic growth. *Oxford Review of Economic Policy*, 26(4), 583–612. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grq038>
7. Bloom, D., Chatterji, S., Kowal, P., Lloyd-Sherlock, P., McKee, M in Bernd R. (2015). Macroeconomic implications of population ageing and selected policy responses. *The Lancet (British Edition)*, 385(9968), 649–657. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(14\)61464-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(14)61464-1)
8. Bryant, J. (2007). Theories of Fertility Decline and the Evidence from Development Indicators. *Population and Development Review*, 33(1), 101–127. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2007.00160.x>
9. Chen, H., Tackie, E. A., Ahakwa, I., Musah, M., Salakpi, A., Alfred, M. in Atingabili, S. (2022). Does energy consumption, economic growth, urbanization, and population growth influence carbon emissions in the BRICS? Evidence from panel models robust to cross-sectional dependence and slope heterogeneity. *Environmental Science and Pollution Research International*, 29(25), 37598–37616. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-17671-4>

10. Clark, W. A. V. (2012). Do women delay family formation in expensive housing markets? *Demographic Research*, 27(1), 1–24. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2012.27.1>
11. Claxton, A. in Perry-Jenkins, M. (2008). No Fun Anymore: Leisure and Marital Quality Across the Transition to Parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 70(1), 28–43. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00459.x>
12. Coleman, D. (2006). Immigration and Ethnic Change in Low-Fertility Countries: A Third Demographic Transition. *Population and Development Review*, 32(3), 401–446. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2006.00131.x>
13. Cukut, S. (2007). Understanding Fertility, Work and Family Through a Gender Lens: A Case Study. *Anthropological Notebooks*, 13(2), 95–110. <https://anthropological-notebooks.zrc-sazu.si/Notebooks/article/view/369>
14. Datta, J., Maxwell, K. J., Mitchell, K. R., Lewis, R. in Wellings, K. (2023). Factors shaping the timing of later entry into parenthood: Narratives of choice and constraint *Social Sciences in Humanities Open*, 8(1). <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100700>
15. Dribe, M. in Stanfors, M. (2010). Family life in power couples. Continued childbearing and union stability among the educational elite in Sweden, 1991 - 2005. *Demographic Research*, 23(23, Art. 30), 847–878. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2010.23.30>
16. Eurostat. (brez datuma a). *Being young in Europe today – family and society*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Being_young_in_Europe_today_-_family_and_society
17. Eurostat. (brez datuma b). *Fertility statistics*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics
18. Eurostat. (brez datuma c). *Live births by mother's age and legal marital status*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_fagec/default/table?lang=en
19. Ghosh, S. (2017). Second demographic transition or aspirations in transition: an exploratory analysis of lowest-low fertility in Kolkata, India. *Asian Population Studies*, 13(1), 25–49. <https://doi.org/10.1080/17441730.2016.1203211>
20. Giancesini, G. (2016). Europe, Families in [Data set]. V C. L. Shehan (ur.), *Encyclopedia of Family Studies* (str. 1–8). <https://doi.org/10.1002/9781119085621.wbefs226>
21. Glavin, P., Young, M. in Schieman, S. (2020). Labor market influences on Women's fertility decisions: Longitudinal evidence from Canada. *Social Science Research*, 88–89, 102417–102417. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2020.102417>
22. Höhn, C., Avramov, D. in Kotowska, I. E. (2008). People, Population Change and Policies. V D. Avramov, C. Höhn, in I. E. Kotowska (ur.), *ProQuest One Academic Eastern Edition: Vol. 16/1 (1. Aufl.)*. <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6609-2>
23. Josipovič, D. (2024). Depopulation and deep aging: the former Yugoslav and Western Balkans space between the second demographic transition and emigration [Journal Article]. *Stanovništvo*, 62(S1). <https://doi.org/10.59954/stnv.615>
24. Kolenc, K. (2008). Odločitev za starševstvo in družino med mladimi. *Obzornik Zdravstvene Nege*, 42(3).

25. Kreyenfeld, M. (2010). Uncertainties in female employment careers and the postponement of parenthood in Germany. *European Sociological Review*, 26(3), 351–366. <https://doi.org/10.1093/esr/jcp026>
26. Kuhar, M. (2007). *Odnos mladih odraslih do ustvarjanja družine in rojevanja*. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
27. Lee, R., Mason, A., Amporfu, E., An, C., Bixby, L. R., Bravo... in Zhang, Q. (2014). Is low fertility really a problem? Population aging, dependency, and consumption. *Science*, 346(6206), 229–234. <https://doi.org/10.1126/science.1250542>
28. Malačič, J. (2006). *Demografija, teorija, analiza, metode in modeli* (6. izd.). Ekonomska fakulteta v Ljubljani.
29. Margolis, R. in Myrskylä, M. (2013). Family, money, and health: regional differences in the determinants of life satisfaction over the life course. *Advances in Life Course Research*, 18(2), 115–126. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2013.01.00>
30. Ní Bhrolcháin, M. in Beaujouan, E. (2012). Fertility postponement is largely due to rising educational enrolment. *Population Studies*, 66(3), 311–327. <https://doi.org/10.1080/00324728.2012.697569>
31. Our World in Data. (brez datuma). *Marriages and divorces*. Pridobljeno 4. januarja 2025 s https://ourworldindata.org/marriages-and-divorces?utm_source=chatgpt.com
32. Perkins, G. in Milstead, K. (2010). Family Structure Characteristics and Academic Success: Supporting the Work of School Counselors. *Academic Leadership Journal*, 8(4), 133–139. <https://doi.org/10.58809/MXUP1312>
33. Rahman, M. S. (2016). The Advantages and Disadvantages of Using Qualitative and Quantitative Approaches and Methods in Language “Testing and Assessment” Research: A Literature Review. *Journal of Education and Learning*, 6(1). <https://doi.org/10.5539/jel.v6n1p102>
34. Rajgelj, U. (2007). Does family policy affect decisions to become a parent? Case examples. *Anthropological Notebooks*, XIII(2), 111–126.
35. Rechel, B., Grundy, E., Robine, J.-M., Cylus, J., Mackenbach, J. P., Knai, C. McKee, M. (2013). Ageing in the European Union. *The Lancet (British Edition)*, 381(9874), 1312–1322. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)62087-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)62087-X)
36. Rijken, A. J. in Liefbroer, A. C. (2009). The Influence of Partner Relationship Quality on Fertility / L'influence de la qualité de la relation avec le partenaire sur la fécondité. *European Journal of Population*, 25(1), 27–44. <https://doi.org/10.1007/s10680-008-9156-8>
37. Rotkirch, A., Basten, S., Väisänen, H. in Jokela, M. (2012). Baby longing and men's reproductive motivation. *Vienna Yearbook of Population Research*, 9, 283–306. <https://doi.org/10.1553/populationyearbook2011s283>
38. Skirbekk, V., Lutz, W. in Testa, M. R. (2006). The Low Fertility Trap Hypothesis: Forces that May Lead to Further Postponement and Fewer Births in Europe. *Vienna Yearbook of Population Research*, 167–192.

39. Sobotka, T. in Toulemon, L. (2008). *Changing family and partnership behaviour. Common trends and persistent diversity across Europe*. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2008.19.6>
40. Sørensen, N. O., Marcussen, S., Backhausen, M. G., Juhl, M., Schmidt, L., Tydén, T. in Hegaard, H. K. (2016). Fertility awareness and attitudes towards parenthood among Danish university college students. *Reproductive Health*, 13(1), 146–146. <https://doi.org/10.1186/s12978-016-0258-1>
41. Statista. (2024, 7. avgust). *The 20 countries with the highest fertility rates in 2024*. <https://www.statista.com/statistics/262884/countries-with-the-highest-fertility-rates/>
42. Statista. (2025, 23. januar). *Ranking of happiest countries by score*. <https://www.statista.com/statistics/1225047/ranking-of-happiest-countries-worldwide-by-score/>
43. Statistični urad Republike Slovenije. (2025, 22. januar). *Plače zaposlenih pri pravnih osebah, november 2024*. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13403>
44. Statistični urad Republike Slovenije. (2024 a, 23. december). *Indeksi cen stanovanjskih nepremičnin, 3. četrtoletje 2024*. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13306>
45. Statistični urad Republike Slovenije. (2024 b, 24. junij). *Število rojstev upadlo na najnižjo raven doslej*. <https://www.stat.si/statweb/News/Index/12936>
46. Statistični urad Republike Slovenije. (2024 c, 16. februar). *Kazalniki dohodka, revščine in socialne izključenosti, 2023*. <https://www.stat.si/statweb/News/Index/12690>
47. Statistični urad Republike Slovenije. (2022, 8. avgust). *Mladih čedalje manj, starejših vse več – kakšne so medgeneracijske razlike v številkah?*. <https://www.stat.si/statweb/News/Index/10496>
48. Statistični urad Republike Slovenije. (2021, 25. november). *Število gospodinjstev in družin se je povečalo*. <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/9973>
49. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma a). *Indeksi cen stanovanjskih nepremičnin po vrstah stanovanjskih nepremičnin, Slovenija, letno*. SiStat. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0419005S.px/table/tableViewLayout2/>
50. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma b). *Izbrani podatki po statističnih regijah, Slovenija, letno*. SiStat. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/2640005S.px/>
51. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma c). *Kazalniki rodnosti, statistične regije, Slovenija, večletno*. SiStat. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/05K1050S.px/>
52. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma d). *Osnovni podatki o rojenih, Slovenija, letno*. SiStat. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/05J1002S.px/>
53. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma e). *Živorojeni po vrstnem redu rojstva in povprečni starosti matere ob rojstvu otroka po vrstnem redu rojstva, Slovenija, letno*. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/05J1014S.px/>

54. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma f). *Povprečne bruto plače na zaposleno osebo (na podlagi raziskovanja Struktura plač) po spolu in doseženi izobrazbi, Slovenija, večletno*. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0714702S.px/>
55. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma g). *Prebivalstvo po spolu in po starosti, občine in naselja, Slovenija, letno*. SiStat. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/05C5003S.px/>
56. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma h). Osnovni podatki o rojenih, Slovenija, letno. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/05J1002S.px/table/tableViewLayout2>
57. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma i). *Skupni prirast prebivalstva, statistične regije, Slovenija, letno*. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05I3004S.px/chart/chartViewLine/>
58. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma j). *Delovno sposobni po aktivnosti in merah aktivnosti, starostni skupini in spolu, kohezijski regiji, Slovenija, letno*. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0762103S.px/table/tableViewLayout2/>
59. Šircelj, M. (2006). *Rodnost v Sloveniji od 18. do 21. stoletja: Let. š 5 (str. 326)*. Statistični urad Republike Slovenije.
60. Ule, M. in Kuhar, M. (2015). *Mladi, družina, starševstvo*. Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
61. United Nations. (brez datuma). *Family and household statistics*. Pridobljeno 10. oktobra 2024 s <https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/sconcerns/family>
62. Ustava Republike Slovenije. Uradni list Republike Slovenije, št. 33/91.
63. Van Bavel, J., Moreels, S., Van de Putte, B. in Matthijs, K. (2011). Family size and intergenerational social mobility during the fertility transition. *Demographic Research*, 24, 313–344. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2011.24.14>
64. World Bank. (brez datuma). *Population ages 65 and above (% of total population)*. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.65UP.TO.ZS>
65. Worldometer. (brez datuma). *Africa population*. Pridobljeno 10. oktobra 2024 s <https://www.worldometers.info/world-population/africa-population/>
66. World Population Review. Human Development Index (HDI) by Country 2025. Pridobljeno 23. marca 2025 s <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/hdi-by-country>
67. World Population Review. (brez datuma). *World Population Review*. Pridobljeno 12. novembra 2024 s <https://worldpopulationreview.com>
68. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR). Ur. l. RS, št. 69/04.
69. Zhang, T.-T., Cai, X.-Y., Shi, X.-H., Zhu, W. in Shan, S.-N. (2023). The Effect of Family Fertility Support Policies on Fertility, Their Contribution, and Policy Pathways to Fertility Improvement in OECD Countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(6). <https://doi.org/10.3390/ijerph20064790>

PRILOGE

Priloga 1: Teme intervjuja

Tema	Glavno vprašanje	Podvprašanje
Ozadje intervjuvanke	Se lahko predstavite?	Kaj mi lahko povesta o vajini partnerski zvezi? - Koliko časa sta s partnerjem skupaj? - Katera življenjska obdobja sta preživela skupaj? Povejte mi, kakšno je trenutno stanje glede družinskega življenja? Kako bi opisali vajin zaposlitveni status? Koliko časa vam vzame služba in kakšna so pričakovanja za naslednjih nekaj let?
Socio-ekonomski pogoji v Sloveniji	Kakšno se vam zdi življenje v Sloveniji? Kaj vam je všeč, kaj vam ni?	Kako bi opisali slovenske pogoje za družinsko življenje?
Vrednote prosti čas in	Katere prostočasne aktivnosti imate?	Koliko vam pomenijo te aktivnosti ? Je še kaka aktivnost poleg službe in prostočasnih aktivnosti, ki zaseda pomemben del vašega časa? Kako ste zadovoljni z razporeditvijo časa? Bi kaj spremenili? Si vedno vzamete čas za prostočasne aktivnosti? Ti pomembno vplivajo na vaše počutje?
Pogledi na starševstvo	Kakšni so vaši pogledi na starševstvo?	Po vaše, kdaj je primeren čas, da si par ustvari družino? Pri katerih letih, oziroma kaj je najbolj pomembno pri tej odločitvi? Starost, zveza, denar, čas? Načrtujete družino? Zakaj da/ne? Če je odgovor da, imate predstavo o tem, koliko otrok bi si želeli imeti? Zakaj toliko? Je še kaj takega, kar bi radi uredili, preden postaneta s partnerjem starša? Zakaj ravno to?

Priloga 2: Obveščeno soglasje k sodelovanju v raziskavi

Raziskava: Rodnost v Sloveniji

1. Vabljeni ste k sodelovanju v raziskavi o rodnosti v Sloveniji, ki jo v okviru svoje magistrske naloge izvaja Aljaž Skrt. Raziskava poteka na študiju *International business* na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani pod mentorstvom izr. prof. dr. Mojce Bavdaž. Namen raziskave je določiti in preučiti dejavnike, ki vplivajo na odločitev za družino pri ženskah v prvi polovici rodne dobe v Sloveniji.
2. Če se odločite za sodelovanje v raziskavi, bo vaša naloga opraviti poglobljeni intervju, v katerem boste odgovarjali na vprašanja o temah, povezanih z odločitvijo za družino.
3. Sodelovanje v intervjuju bo zahtevalo približno eno uro. Za udeležbo v raziskavi ne boste prejeli nobenega nadomestila.
4. Sodelovanje v raziskavi ne prinaša posebnih tveganj.
5. Sodelovanje v raziskavi ne prinaša posebnih osebnih koristi razen izkušnje, ki si jo boste pridobili v okviru sodelovanja, bodo pa zbrani rezultati omogočili nove vpoglede na področju rodnosti v Sloveniji.
6. Vaše sodelovanje v raziskavi je v celoti prostovoljno in ga lahko kadar koli prekinete brez posledic. Ni vam treba odgovoriti na nobeno vprašanje, na katerega ne želite odgovoriti, prav tako vam ni treba navesti razloga za to. Če je to tehnično mogoče, lahko tudi po zaključku zbiranja podatkov zahtevate izbris zbranih podatkov.
7. Storili bomo vse, da zaščitimo vašo zasebnost. Karkoli poveste v zvezi z raziskavo, se obravnava kot zaupno. Pogovori se bodo zvočno snemali, zvočni posnetki pa bodo za potrebe analize nato prepisani v dokument z besedilom brez navedbe identifikacijskih podatkov (imen, točne starosti in kraja bivanja). Vse posnetke in prepise posnetkov bom raziskovalec Aljaž Skrt hranil na varnem mestu, zaščitenim z geslom, do katerega lahko dostopam le sam. Vaša identiteta v nobenem primeru ne bo razkrita.
8. Ta raziskava upošteva smernice etičnega ravnanja pri raziskovalnem delu z ljudmi Univerze v Ljubljani. V primeru morebitnih dodatnih vprašanj se lahko obrnete na raziskovalca Aljaža Skrta (e-pošta: aljaz.skr1@gmail.com, tel.: 051 299 211).

S podpisom jamčim, da sem izjavo prebrala in da sem dobila priložnost za postavitev vprašanj v zvezi z raziskavo. Potrjujem svojo privolitev za udeležbo v opisani raziskavi »Rodnost v Sloveniji« ter dovolim uporabo zbranih podatkov v pedagoške in znanstvenoraziskovalne namene.

Ime, priimek in podpis udeleženca

Datum

Ime, priimek in podpis izvajalca raziskave

Datum